

Detaljplan för
Årsta 1:1
i stadsdelen Östberga
i Stockholm
Dnr 2007-08046-53

INNEHÅLL

1. Sammanfattning av synpunkter och Stadsbyggnadskontorets ställningstagande
2. Hur programsamrådet bedrivits
3. Länsstyrelsen
4. Lantmäterimyndigheten
5. Sakägare
6. Boende och privatpersoner
7. Övriga intresseföreningar m.fl.
8. Remissinstanser

1. Sammanfattning av synpunkter och Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Sammanfattning

Under samrådstiden har intresset för programförslaget varit stort, och många boende, intresseföreningar, remissinstanser och organisationer har yttrat sig. Remissinstanserna är positiva eller neutrala, med undantag för Svenska Naturskyddsföreningen, som är helt emot förslaget, och i viss mån Trafikkontoret, som efterlyser en helhetssyn angående trafiksituationen och vill se en omfattande bearbetning av parken. Bland intresseföreningarna är ungefär hälften uttalat negativa till programförslaget, och runt en fjärdedel är positiva. I övrigt har de synpunkter som främst berör deras respektive intressefråga. Bland de privatpersoner som svarat är merparten negativa till programmets inriktning, och många anser att den nuvarande detaljplanen för landskapspark ska fortsätta gälla.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

I remiss- och samrådsredogörelsen görs en sammanfattning av remissvaren, vilka redovisas i detta dokument under punkterna 3-8. För en komplett redovisning av de inkomna synpunkterna hänvisas till planakten för Årstafältet, dnr 2007-08046-53.

Nedan beskrivs de synpunkter som stadsbyggnadskontoret tagit ställning till:

Bebyggelsemiljö

Den föreslagna bebyggelsens täthet är ett återkommande tema i samrådssvaren. Regionplanenämnden anser att tätheten bör vara högst mot tvärbanan och lägre i områdets södra delar och bland de boende uttrycker många att det byggs för mycket och för kompakt. Ett fåtal varnar för att bebyggelse på Årstälänken bildar en tät mur, som skuggar och utesluter de boende från parken. Även den nya bebyggelsen mot Östberga har kritiserats av de boende, på grund av att den är placerad för nära befintlig bebyggelse och inte respekterar topografin.

Det har även inkommit förslag till alternativa placeringar av bebyggelsen från boende, intresseföreningar och remissinstanser som främst handlar om möjligheten att bebygga delar av partihallsområdet, Årsta Park och överdäcka Huddingevägen. Avseende arkitekturen framhåller skönhetsrådet betydelsen av att variationen utvecklas ytterligare vad gäller bostadstyper, upplåtelseformer, material och färger.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret anser att tätheten är väl avvägd, och att goda boendekvaliteter i form av bostadsgårdar och närhet till parken kommer att kunna skapas. Den föreslagna områdestätheten ligger mellan 1 och 1.5, vilket är ca 50-75% av innerstadens täthet och är jämförbar med ett utbyggt Hammarby sjöstad. Med denna exploateringsnivå kan man förvänta sig tillräckligt antal boende för att skapa ett service- och marknadsunderlag som bidrar till en attraktiv och blandad stadsmiljö. En utveckling mot en blandad stad på Årstafältet är i linje med intentionerna i stadens nya översiktsplan, där Årstafältet pekas ut som en del av innerstadens expansion. Tätheten kommer att variera inom området, med högst täthet mot tvärbanan, huvudgator och som skydd mot omgivande stora vägar. Sammantaget kommer tätheten vara något högre i områdets norra del än i den södra.

De förslag till alternativa placeringar av bebyggelsen som kommit in handlar främst om att bebygga partihallsområdet, Årsta Park och på Huddingevägen. I Söderortsvisionen slås fast att staden vill få fler arbetsplatser till Söderort. Det minskar behovet av långa resor, vilket är positivt för miljön. Att bebygga större delar av partihallsområdet och Årsta Park är därför i dagsläget inte aktuellt. I projektet har den eftersträlvade kontakten mellan Valla gårde och Östberga gjorts längs parkens västra sida, där avståndet är kortast och parken får högre vistelsevärden genom att den nya bebyggelsen skapar en tydligare avgränsning mot partihallsområdet. Stadsbyggnadskontoret har gjort bedömningen att en överdäckning av hela Huddingevägen är mycket kostsam och inte aktuell i nuläget. En framtida överdäckning av hela eller delar av Huddingevägen är en intressant framtida utveckling, som skulle skapa en avsevärt mycket bättre kontakt mellan stadsdelarna öster om Huddingevägen och parken.

Bebyggelsen närmast Valla gårde och Östberga kommer utformas för att samverka med den befintliga bebyggelsen i skala, material och för att skydda värdefulla siktlinjer, framförallt mot parken. Frågor som rör byggnadernas,

gaturummens och övriga offentliga platsters utformning kommer att redovisas mer ingående i de gestaltningsprogram för Årstafältet som tas fram i samband med detaljplanarbetet.

Gator, gårdar och torg

Trafikkontoret befarar att parktorget blir alltför stort och blåsig, och inte förenligt med stadsmässighet och folkliv. Trafikkontoret påpekar även att trädplanteringar längs gata bör ske efter noggrant övervägande.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret instämmer i att det finns risk att de hårdgjorda ytorna på parktorget blir för stora, och avser att studera detta vidare. I samband med att parktorget ses över kommer även byggnaderna öster om parktorget bearbetas, då deras utformning i stor grad påverkar parktorgets storlek och utseende. Gatuträdens exakta placering kommer att studeras vidare i samband med detaljplanarbetet.

Verksamheter och service

Flera remissinstanser, intresseföreningar och näringsidkare framhåller behovet av en buffertzona mellan den nya bebyggelsen och den delvis störande verksamhet som bedrivs på partihallsområdet och Martin Olssons fastigheter. De vill därför se anpassade verksamheter och speciell utformning av byggnaderna närmast partihallsområdet. Vad gäller det förslag till kvartersstruktur som visas för ICA's fastighet i programmet är ICA negativa till förslaget, men övriga som kommenterat frågan är positiva till att ICA ingår i kvartersstrukturen.

Flera förvaltningar har poängterat vikten av service- och gruppbofasta, samt bostäder för hemlösa. Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen anser att 0,5-1% av lägenheterna ska avsättas till hemlösa, och att staden bör ta fram en princip för hur stor andel av lägenheterna som ska avsättas till sociala ändamål.

Skolans placering längs en huvudgata har ifrågasatts av trafikkontoret ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret instämmer i bedömningen att det är svårt att förena den delvis störande verksamhet som idag bedrivs på Martin Olssons fastigheter och partihallsområdet med bostäder. Närmast Åbyvägen och mot Martin Olssons fastigheter eftersträvas därför en flexibel kombination av verksamheter och bostäder, med en utformning som bidrar till att avskärma området från buller och störningar. I det fortsatta detaljplanarbetet kommer frågor som rör byggnadernas gestaltning att studeras mer ingående. Det finns i dagsläget inget intresse från fler fastighetsägare på partihallsområdet eller Martin Olsson att byta inriktning för sin verksamhet. Om de i framtiden skulle uttrycka intresse för det skulle deras fastigheter kunna integreras i den nya stadsdelen.

I det fortsatta arbetet kommer frågan om gruppbofasta hanteras i dialog med stadsdelsförvaltningen. Lägenheter för hemlösa hanteras av socialtjänsten. Riktlinjer av det slag som socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen efterlyser är inte en fråga som kan hanteras i ett planärende, eftersom det handlar om hela stadens hyresrättsbestånd och förtursregler.

Skolan är placerad i anslutning till det centrala gångstråket mot Årsta centrum, med god tillgänglighet från tvärbanestationen vid Valla torg och enbart ett kvarter från den stora parken. Stadsbyggnadskontoret anser att valet av placering är bra eftersom den ligger centralt placerad i relation till kollektivtrafik och bostäder, och att kvarteret är tillräckligt stort för att skapa en generös skolgård. Korsningen närmast skolan behöver studeras extra noga och kan vid behov utformas med särskilda trafiksäkerhetsanpassningar till ett s.k. barnstråk.

Tillgänglighet och trygghet

De frågor som poängteras är betydelsen av att Årstafältet upplevs som tryggt och med full tillgänglighet för funktionshindrade. Stadsbyggnadsnämndens handikappråd beskriver betydelsen av att bygga tillräckligt stora lägenheter för familjer med funktionsnedsatta medlemmar. De föreslår även att en referensgrupp med berörda handikappråd knyts till ledningen av Årstafältet.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Årstafältet kommer att planeras för full tillgänglighet, och utformas i enlighet med Stadens handikappolitiska program och Stadens handbok "Stockholm - en stad för alla. Området är plant, vilket ger bra förutsättningar för god tillgänglighet för bebyggelse, park och gator. På Årstafältet kommer lägenheternas storlek att komplettera lokala behov. Samarbetet med Stadens handikappråd fungerar bra och Stadsbyggnadskontoret gör inte bedömningen att en speciell referensgrupp behövs. Stadens handikappråd kommer in i processen i samband med planremisser.

Befolkning och boende

Länsstyrelsen och flera andra remissinstanser, samt många boende betonar betydelsen av att planera för hyresrätter. Hyresgästföreningen sydost och Regionplanenämnden anser att kommunen borde uttrycka ett mål om hyresnivån innan man börjar bygga. Flera remissinstanser framhåller betydelsen av att planera för social hållbarhet och varnar för att Årstafältet blir en segregerad stadsdel enbart för välbeställda. Stadsbyggnadsnämndens handikappråd efterlyser verksamheter som stimulerar möten över generationsgränser och mellan olika etniska grupper.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret anser att programmet för Årstafältet har ett tydligt socialt fokus. Genom stadsbyggnadsanalyser har området utvecklats utifrån var människor kommer att röra sig och hur man gör parken och torget till de viktigaste mötesplatserna för de boende i alla omgivande stadsdelar. Genom att konsekvent utveckla förslaget på detta sätt har en struktur för Årstafältet tagits fram som inte riskerar att skapa en isolerad stadsdel utan kontakt med omgivningen. Sammankopplingen av stadsdelarna skapar helt nya förutsättningar till integration och möten.

Frågan om hur stor andel av bostäderna som blir hyresrätter respektive bostadsrätter regleras inte av stadsbyggnadskontoret utan av Exploateringsnämnden genom markanvisningsförfarandet. Stadsbyggnadskontoret och Exploateringskontoret har tillsammans tagit fram en gemensam målsättning om blandade upplåtelseformer och kommer att verka för att det efterlevs i det fortsatta arbetet. Villkoren för markanvisning, exempelvis i form av ett mål för hyresnivåer, beslutas av Exploateringsnämnden.

Parken

Både remissinstanser och intresseföreningar framhåller behovet att utveckla parkens kvalitet och skötsel. Många boende och flera intresseföreningar anser att det påbörjade arbetet med landskapsparken bör återupptas. Enskede Årsta Vantörs Stadsdelsnämnd anser att potentiella förändringar som att Huddingevägen överdäckas och ÅVC Östberga flyttar, på sikt kan medföra att parken blir större. Ett stort antal boende och flera intresseföreningar framhåller att parken blir för liten, och snarare uppfattas som en stadspark än en landskapspark.

Trafikkontoret anser att fältets övergripande struktur bör studeras vidare, och har en rad specifika förslag till hur förslaget bör bearbetas avseende gång- och cykelvägarnas dragning, vegetationens uppbyggnad, bullervallens sträckning, parkbryggans utformning, slänterna mot Valla å, markanvändning, osv. De påpekar även betydelsen av att beakta drift, skötselkostnader och logistik vid planeringen, och framhåller vikten av att resurser satsas på parken i ett tidigt skede av exploateringen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Uppdraget från Stadsbyggnadsnämnden är att utreda en ny stadsdel och park på Årstafältet. I programförslaget har innehållet i dagens landskapspark till stor del sparats, men vissa funktioner flyttas och omgestaltas för att passa med den nya bebyggelsen och de krav på skötsel och större utbud som kommer av den ökade befolkningsmängden. De stora öppna ytorna kommer till stor del att bevaras. Stadsbyggnadskontoret anser att parkens storlek är väl tilltagen, och motsvarar parkprogrammets riktlinjer för god parktillgång. Parken (inklusive torget och bryggorna) blir ca 30 ha. Idag är ca 10 ha av parken inhägnade sportfält, med låg tillgänglighet för parkanvändare.

Stadsbyggnadskontoret anser att de övergripande idéerna från programmet ska stå fast, och att parkens karaktär som hela Söderorts stadspark, med ytor för spontanidrott, lek, odling och småskalig djurhållning, utvecklas ytterligare. Parkens innehåll och gestaltning kommer att utvecklas i det fortsatta arbetet, med utgångspunkt i inkomna synpunkter.

Stadsbyggnadskontoret anser att drift, skötsel och logistik vid planeringen av parken kommer att vara viktiga aspekter att utveckla tillsammans med berörda förvaltningar.

Gröna stråk

Flera remissinstanser och intresseföreningar efterlyser gröna stråk från parken genom bebyggelsen. Svenska turistföreningens Stockholmskrets anser att de tre befintliga kopplingarna mot Årtaskogen blockeras av den föreslagna bebyggelsen, och förväntar sig minskad exploatering längs dessa passager. Trafikkontoret vill se slanka parkstråk över aktivitets- och parkbryggan, för att uppnå bättre koppling mellan park och bebyggelse.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

I programmet för Årstafältet slås betydelsen av gröna stråk genom och längs bebyggelsen fast, och i förslaget finns flera av dem beskrivna, såsom Göta landsväg, parktorget, aktivitetsbryggan, parkbryggan och gröna gator. Stadsbyggnadskontoret anser att de stråk som redan finns ska utvecklas ytterligare, och ges tydligare teman som dagvattenstråk, barnstråk och kulturstråk. Kontoret anser däremot inte att det finns behov av ytterligare

parker genom bebyggelsen, då Årstafältet redan nu har god parktillgång med max 200 m till närmaste park.

Rekreation

De sportytor som föreslagits i anslutning till fältet har fått mycket kritik under samrådet. Placeringen av konstgräsplanen ifrågasätts av Länsstyrelsen, Idrottsförvaltningen och flera andra remissinstanser, vilka påpekar att behov saknas i närområdet, platsen har höga biologiska värden och svår topografi. Länsstyrelsen och Idrottsförvaltningen ifrågasätter även idrottshallens placering. Förslaget att ta bort rugbyplanerna har också kritiserats av många boende och intresseföreningar. Flera remissinstanser efterlyser besked om vad som händer med rugbybarn, anser att den ska vara kvar tills det finns en alternativ placering. Enskede Årsta Vantörs stadsdelsnämnd anser att även golfen ska kompenseras med ny placering i närområdet.

Trafikkontoret framhåller att kolonilotterna ligger för utspridda på fältet, och att den centrala placeringen är problematisk med tanke på de biltransporter som krävs. De vill även minska antalet kolonilotter, på grund av den intressekonflikt som finns med många parkbesökare. Även andra verksamheter som kräver logistik i form av körvägar, parkeringsplatser, el, vatten och sophantering anser de bör placeras med omsorg för att inte krocka med fältets parkfunktioner. Koloniföreningen Årstafältet och många privatpersoner uttrycker stort missnöje med den föreslagna flytten av kolonilotterna.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

På grund av Idrottsförvaltningens och andra remissinstansers kritik mot idrottshallens och konstgräsplanens föreslagna placering längs Östbergavägen kommer de att tas bort. Idrottsförvaltningen har redan planer att bygga en idrottshall vid Sjöängsskolan vid Liseberg/Östberga. När den föreslagna konstgräsplanen tas bort kommer den värdefulla torrängen på platsen att kunna bevaras. Stadsbyggnadskontoret anser att varken konstgräsplanen, idrottshallen eller rugbyplanerna bör omplaceras i själva parken, där de riskerar att bli hinder för besökare med sina höga stängsel, läktare och omklädningsbyggnader. Stadsbyggnadskontoret kommer att tillsammans med Idrottsförvaltningen att fortsätta försöka hitta en alternativ placering för rugbyplanerna. Stadsbyggnadskontoret anser att då fler boende kommer att använda parken, är det mycket viktigt att så stora ytor som möjligt är tillgängliga för alla oavsett ålder, kön och etnisk bakgrund. Ytor för spontanidrott på delar av parken och längs aktivitetsbryggan ger möjlighet för att skapa flexibla ytor med många användningsområden. En viktig utgångspunkt för både konstgräsplanens och idrottshallens placering har varit att placera fler aktiviteter nära Östberga och svara mot behov som framförts av de boende. Stadsbyggnadskontoret kommer att fortsätta studera möjligheter att få in offentliga verksamheter längs aktivitetsbryggan mot Östberga.

Placering och utformning av kolonilotterna kommer att studeras vidare utifrån tillgänglighet, logistikkrav och brukarnas önskemål. Den lilla stadsbondgården kommer att fortsätta utredas i projektet.

Naturmiljö

Länsstyrelsen, intresseföreningar och många privatpersoner lyfter fram att Årstafältet är en sällsynt naturtyp i Söderort och anser att en exploatering ger negativa konsekvenser för den biologiska mångfalden. De framhåller även betydelsen av att fältet behåller sin öppna karaktär. Länsstyrelsen anser att en

mer utförlig kartering av växter och djur bör göras, som kan ligga till grund för eventuella omdisponeringar av parkens funktioner. De gör bedömningen att torrängar bör bevaras, och är därför kritiska till den föreslagna bollplanens placering på en torräng. Miljöförvaltningen anser att parkens fortsatta planering bör inriktas mot att ytterligare utveckla den biologiska mångfalden, genom exempelvis varierad skötsel och utformning av de öppna ytorna, ekskog med tydliga bryn mot parkens sydöstra hörn och att vattentemat utvecklas ytterligare.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Idag upptas ungefär en femtedel (10 ha) av parkens yta av klippta gräsplaner för rugby- och golf. När de tas bort finns stora möjligheter att utveckla den biologiska mångfalden mer än idag. Kontoret föreslår att det främst sker genom riktade skötselinsatser av det öppna fältet, genom att torrängspartierna värnas och flerskiktad skog med tydliga bryn utvecklas. Även hanteringen av dagvatten till Valla å och dammen, med våtmarker och översvämningszoner kommer att gynna den biologiska mångfalden. Strukturen för vegetationen och omfattningen av våtmarker skall utvecklas vidare i det fortsatta arbetet. Den torräng som finns söder om Östbergavägen kommer att bevaras eftersom konstgräsplanen tas bort från. När idrottsytorna försvinner finns goda möjligheter att förstärka den biologiska mångfalden.

Kulturmiljö

Kulturförvaltningen (stadsmuseet), Trafikkontoret och flera intresseföreningar är tveksamma till Göta Landsväg esplanad eftersom de befärar att Göta Landsvägs värden minskar om bebyggelse tillåts i dess omedelbara närhet. Kulturförvaltningen anser att skyddszonen är otillräcklig och Trafikkontoret föreslår att bebyggelsen söder om Göta Landsväg tas bort. Bland privatpersoner och intresseföreningar uttrycker många missnöjde med ny bebyggelse så nära Göta landsväg.

Kulturförvaltningen påpekar risken att ny bebyggelse och vegetation hotar fältets öppenhet, och anser att Valla å borde tydliggöras mer över fältet. Kulturförvaltningen är negativa till att tillföra arter och landskapselement med främmande karaktär, och är därför tveksamma till parkbryggan. Även länsstyrelsen är tveksamma till parkbryggan eftersom de befärar att den inte bidrar till att utveckla naturmiljön. Kulturförvaltningen vill ytterligare poängtera betydelsen av att ny bebyggelse inte dominerar eller förtar effekten av Valla gårde, och påpekar att den nya bebyggelsen bryter mot ytterstadens öppna plankaraktär.

Slutligen efterlyser Länsstyrelsen och Kulturförvaltningen arkeologiska undersökningar av kända fornlämningar i samband med exploatering. Länsstyrelsen vill se en arkeologisk utredning av hela planområdet, för att fastslå om ytterligare fornlämningar finns. Kulturförvaltningen påpekar betydelsen av att befintliga fornlämningar lyfts fram genom skötsel och skyltning.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Kritiken mot Göta landsväg har nästan uteslutande handlat om Göta landsväg esplanad och avståndet till ny bebyggelse. Stadsbyggnadskontoret anser att Göta landsväg både är ett fornminne och en stadsentré, och att Göta landsväg esplanad är ett bra sätt att använda landsvägens gamla funktion och integrera den i det nya området. I det fortsatta arbetet kommer kontoret att mer ingående studera möjligheten att bredda skyddszonen något runt Göta landsväg, med

bibehållna goda proportioner mellan bebyggelsens höjd och parkstråkets bredd. Stadsbyggnadskontoret ser ingen möjlighet att tillmötesgå kraven på 50 m, men en mindre breddning kan vara möjlig. Historisk sett har Göta landsväg gått genom ett öppet odlingslandskap med små åkertegar, och kritikerna anser att den föreslagna skogen mot Huddingevägen inte tar hänsyn till Göta landsvägs historiska kontext. Kontoret anser att det är möjligt att göra fältets öppna ytor något större, men vill samtidigt poängtera betydelsen av att den skogiga delen mot Huddingevägen finns kvar för att stärka de gröna sambanden mellan Kvarnbacksskogen och Årtaskogen och förbättra lokalklimatet på fältet. De planteringar som finns på fältet idag är otillräckliga för att skapa lä, vilket är en viktig aspekt om fler ska kunna använda parken än idag.

I den dagvattenutredning som gjorts för Valla å föreslås ett något mer slingrande förlopp med våtmarker över fältet, vilket kommer att utvecklas i följande skeden. Kontoret anser dock inte att det finns anledning att ta bort parkbryggan, utan anser att det är mötet mellan en byggd kant och den mer organiska parken som ger förslaget dess stringens. Bebyggelsen får ett tydligt avslut, och var också en viktig anledning till att juryn föll för det vinnande förslaget Arkipelag. Parkbryggan kommer att ha olika delar, där mötet mellan park och bebyggelse ibland består av en byggd trappa, och ibland av sluttande gröna slänter. I det fortsatta arbetet kommer mötet med Valla gärde utformas med stor omsorg, och den karaktäristiska siluetten kompletteras med nya byggnader som samverkar med befintlig bebyggelse.

En arkeologisk utredning av kända fornlämningar kommer att tas fram i samband med detaljplanearbetet. Stadsbyggnadskontoret instämmer helt med att befintliga fornlämningar ska lyftas fram genom skötsel och skyltning.

Trafik

Länsstyrelsen, och flera andra remissinstanser och näringsidkare, efterlyser en mer övergripande trafikstrategi som belyser den totala effekten av nya exploateringsområden i Söderort. Vägverket anser att trafikanalysen inte tar hänsyn till de systemeffekter som uppkommer av en så kraftig exploatering nära några av Stockholms mest trafikerade vägar.

Miljöförvaltningen efterfrågar att den totala effekten av föreslagna transporters miljökonsekvenser redovisas, att ett logisticenter prövas under byggskedet och att möjligheten till järnvägstransporter utvecklas vidare. Hyresgästföreningen sydost efterlyser mer reflektion kring hur de boende i området kan få arbete på Årstafältet, för att minska transportbehovet.

Länsstyrelsen och Vägverket framhåller vikten av god framkomlighet längs Södra Länkens omledningsnät och Trafikkontoret anser att Årstastråkets bebyggelse längs Johanneshovsvägen, inte är möjlig ur framkomlighetssynpunkt. Flera näringsidkare på partihallsområdet identifierar stora trafikproblem längs bland annat Åbyvägen och vid Åbymotet, och ger en rad konkreta exempel på hur trafiksituationen i området skulle kunna förbättras. Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen anser att genomfartstrafik på Östbergavägen bör begränsas till kollektivtrafik, gång- och cykeltrafik för att förbättra bullersituationen. Bland boende befarar många att fler bilvägar kommer att behövas, med tanke på den dåliga kollektivtrafikförsörjningen. Vad gäller p-tal går uppfattningarna bland de som svarat isär, vissa anser att p-talet är för högt, andra att det är för lågt, och Trafikkontoret anser att frågan måste utredas vidare.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Den trafikanalys som gjorts har inriktats på att beskriva den föreslagna bebyggelsens konsekvenser på trafiken, och förslag till åtgärder i direkt anslutning till Årstafältet. En mer övergripande analys som hanterar övriga stora exploateringsområden i Söderort som Slakthusområdet, Gullmarsplan, Arenan och Årstastråket har inte ingått. Samrådssvaren visar att en övergripande trafikstrategi behövs, för att kunna göra stadsdelsövergripande åtgärder för både trafik och kollektivtrafik. Många framhäver de stora trafikproblem som redan finns i anslutningspunkterna till Årstafältet, vilket gör det tydligt att regional handel inte är möjlig i området. Programmet inriktning mot lokal handel kommer därför att stå fast, i linje med den nya översiktsplanens ambitioner att skapa en promenadvänlig stad. Den trafikanalys som tagits fram kompletteras med en mer övergripande trafikstrategisk analys som även inkluderar kollektivtrafiken. I analysen ska den totala effekten av närliggande större exploateringar vägas samman, och prioriteringar och förslag till åtgärder samordnas. Det finns även ett behov av att vidareutveckla områdets hållbara transporter, och att undersöka möjligheten till logistikcentra under byggtiden, om det går att utnyttja järnvägstransporter, och hur man bäst kan uppnå effektiva samband mellan boende – arbete – resor.

I den nya översiktsplanen är exploateringsprojektet Årstastråket utpekad som ett viktigt samband och en del av den centrala stadens utvidgning. Stadsbyggnadskontoret anser därför att det är av fortsatt stor betydelse att det byggs på två av körfälten längs Johanneshovsvägen. Årstastråket placerar Årstafältet i ett stadsmässigt sammanhang, som fortsätter mot Gullmarsplan och Södermalm. Då innerstaden växer över tullsnittet kommer trafiksituationen att bli mer lik den centrala stadens. Betydelsen av kollektivtrafik ökar, liksom av goda gång- och cykelförbindelser.

För att kunna skapa goda boendemiljöer och undvika att Östbergavägen skär av Östberga från parken är det av stor betydelse att få ned hastigheten, och begränsa smittrafik och tung genomfartstrafik från partihallsområdet. Partihallsområdets transporter bör i möjligaste mån koncentreras mot Södra länken. Vagnätets utformning väster om parken, kommer att ses över i det fortsatta arbetet. För att få ned hastigheterna kommer Östbergavägen och övriga gator studeras mer i detalj. Genom att sänka hastigheterna och leda bort tung trafik från bostadskvarteren minskar även buller.

Frågor som rör Åbyvägen, Åbymotet och Södra Länken kommer att utredas tillsammans med Trafikverket, och övriga berörda parter. Den trafikanalys som gjorts pekar på kapacitetsproblem vid Åbymotet, och att det krävs ett utökat samarbete med Trafikverket för att hitta gemensamma lösningar. Den stora utmaningen framöver består i att både utveckla de goda boendemiljöerna på Årstafältet och samtidigt göra det möjligt för verksamheterna på partihallsområdet att vara kvar. Prioriteringen bör vara att i möjligaste mån hålla den tunga trafiken utanför Årstafältet, och koncentrera kapacitetshöjande åtgärder till partihallsområdet, Åbyvägen och Åbymotet.

Stadsbyggnadskontoret anser att det föreslagna p-talet på 0.7 är väl avvägt, och inte behöver justeras i det fortsatta arbetet. Med anledningen av att området ingår i den centrala stadens utvidgning kommer det att förändras på så sätt att parkeringsbehovet minskar. För att undvika en situation där parkeringsgaragen står tomma och de boende istället parkerar på gatorna bör det undersökas om det även ska vara parkeringsavgifter längs gatorna. Då kommer

gatuparkeringen enbart användas som besöksparkering, vilket är av betydelse för tillgängligheten till parken.

Omledningsnätet för Södra länken (Johanneshovsvägen, Sockenvägen, Huddingevägen och Åbyvägen upp till Åbymotet) kommer ha fortsatt god framkomlighet.

Kollektivtrafik

Många remissinstanser, intresseföreningar och boende framhåller betydelsen av att planera för en möjlig framtida spårvägslösning genom området som även inkluderar Östberga. Miljöförvaltningen, SL och flera andra ser gärna speciella åtgärder för att förbättra bussarnas framkomlighet som separata busskörfält och signalprioritering. Flera remissinstanser och intresseföreningar lyfter även betydelsen av att bussarna blir mer tillgängliga, genom att exempelvis minska avståndet mellan busshållplatserna, koncentrera kommersiell och offentlig service vid hållplatserna, att busstråken ligger centralt, att det blir tätare turer och fler busslinjer. Vägverket är positiva till de föreslagna kollektivtrafiksåtgärder, men flera remissinstanser, intresseföreningar och privatpersoner betonar betydelsen av en fortsatt förbättring av kollektivtrafiken. Slutligen anser flera näringsidkare på partihallsområdet att kollektivtrafiksåtgärder genom partihallsområdet bör undvikas eftersom det äventyrar framkomligheten.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

I programmet framhålls betydelsen av att gynna kollektivtrafiken. I det fortsatta arbetet kommer tillgängliga och effektiva kollektivtrafiklösningar eftersträvas, som kopplar samman stadsdelarna på ett bra sätt. Busstrafiken bör utformas med tydliga hållplatser och samverka med kommersiell och offentlig service, för att skapa god tillgänglighet. Separata busskörfält är inte möjligt längs stora delar av Årstafältet, och inte heller längs Årstastråket, men separata busskörfält i korsningar och signalprioriteringar är något som kommer att utvecklas ytterligare. Stadsbyggnadskontoret anser att de direktbusslinjer som SL föreslagit inte bör ha alltför täta hållplatser eftersom det ökar restiden, men istället komplettera med lokala busslinjer med hög hållplatstäthet som kopplar samman Östberga, Årstafältet och Årsta centrum. Stadsbyggnadskontoret står fast vid bedömningen att det är av stor vikt att koppla ihop bussnätet med pendeltågsstationen i Årstaberg, och studera möjliga dragningar över Partihallsområdet. Stadsbyggnadskontoret anser att en spårvägslösning för Årstafältet ska finnas med som ett möjligt framtidsscenario, och kommer att fortsätta undersöka möjligheter till detta i samarbete med SL.

Gång- och cykeltrafik

Trafikkontoret anser att separerade cykelbanor gynnar äldre och barn, och anser att frågan om cykelbanor/cykelfält och gångstråkens dragning bör studeras vidare. Trafikkontoret lyfter även fram betydelsen av cykelparkeringar i anknytning till offentliga byggnader och vid bostadsentréerna.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Genom bebyggelsen kommer det anläggas både cykelfält och cykelbanor som kopplar samman lokala och regionala cykelstråk.

I programmet slås betydelsen av cykelparkeringar fast, och att de finns på strategiskt viktiga platser som skolan, torget, tvärbanan och aktivitetsbryggan och på kvartersmark.

Vatten

Både Länsstyrelsen och Miljöförvaltningen är positiva till den dagvattenutredning som gjorts. Utöver det påpekar Länsstyrelsen att det fortsätta arbetet även ska behandla miljökvalitetsnormer för vatten och påverkan på Årstaviken. Länsstyrelsen ser även behov av de fördjupade studier av dagvattenfrågan som nämns i programmet och dagvattenutredningen. Miljöförvaltningen anser att det ska stå tydligare att dammen och Valla å är reningsanläggningar för dagvatten och inte lämpliga för bad, och Länsstyrelsen påtalar risken för konflikter mellan funktionerna rekreation och vattenrening. Länsstyrelsen anser även att det frusna dagvattnet, det vill säga snön, ska hanteras i det fortsatta arbetet. De informerar om att ifall grundvatten måste pumpas bort för att bygga garage kan tillstånd troligen behövas från Miljödomstolen, och Miljöförvaltningen informerar om att vid förändringar av dammens storlek kan nytt tillstånd för vattenverksamhet kvävas enligt miljöbalken.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

I det fortsatta arbetet kommer frågor som rör miljökvalitetsnormer för vatten att utredas vidare. Dammen är en reningsanläggning för dagvatten, och inte avsedd för bad. Genom dammens utformning kommer funktionen av dagvattenrening göras tydlig. Dammen kommer att skötas av Stockholm vatten, som har ansvar för frågor som rör drift, skötsel och underhåll. Den dumpning av snö som för närvarande sker på Årstafältet kommer inte att fortsätta då den nya bebyggelsen finns på plats. Trafikkontoret har ett uppdrag att hitta andra lämpliga uppläggningsplatser för snön.

Miljöfrågor

Länsstyrelsen rekommenderar en miljöutredning för exempelvis vatten och naturmiljö. Några få remissinstanser, flera intresseföreningar och många boende anser att det behöver göras en MKB innan beslut tas om Årstafältet. Miljöförvaltningen vill att miljökonsekvenserna även redovisas i relation till ett noll-alternativ, som i det här fallet bör vara en fullt genomförd gällande detaljplan. Frågan om avfall tas upp av Länsstyrelsen, Trafik- och renhållningsnämnden och Trafikkontoret. Länsstyrelsen anser att frågan om återvinningscentralen bör utredas vidare, och de övriga instanserna förordar att ÅVC Östberga ligger kvar och utvecklas till en modern anläggning. Länsstyrelsen och trafik- och renhållningsnämnden lyfter fram betydelsen av att hitta bra lösningar för hushållsavfall. Miljöförvaltningen framhåller betydelsen av att luftkvalitén studeras vidare på utsatta platser och påpekar att vegetationens effekt på luftkvalitet inte kunnat påvisas i någon större utsträckning.

Länsstyrelsen anser att grundläggningsförhållandena bör utredas vidare och näringsidkare på partihallsområdet vill se åtgärder för att undvika försämrade markförhållanden på sin fastighet.

Fortum Värme framhåller fördelarna med storskaliga värmesystem, och anser att fjärrvärme och fjärrkyla passar väl med områdets miljöprofil. I övrigt har de kommentarer av teknisk karaktär rörande flytt av fjärrvärmeledningar och distributionsnät för biogas.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret betonar att det inte finns något krav att ett program ska genomgå en miljöbedömning enligt miljöbalken. Däremot kommer varje

enskild detaljplan behovsbedömas, och det kan komma att krävas en MKB för en eller flera detaljplaner. De miljöfrågor som remissinstanserna framhåller behov av att utveckla, kommer att utredas vidare i samband med att detaljplanerna tas fram.

Kontoret anser inte att det finns något behov av att beskriva miljökonsekvenser i relation till noll-alternativ som består av en helt genomförd landskapspark. Den beskrivning av dagens situation som finns i programmet utgår från den gällande detaljplanen, så långt den genomförts, vilket kontoret anser fullt tillräckligt.

Frågor som rör ÅVC Östberga kommer att hanteras i ett separat ärende. Stadsbyggnadskontoret har påbörjat ett planarbete för att ge planstöd för ÅVC Östbergas verksamhet fram till 2014.

Kontoret instämmer i att det är lämpligt med sopsug med möjlighet till källsortering på Årstafältet. Möjligheten att utnyttja lokal produktion av värme och el som en del i ett storskaligt system, kommer att utredas vidare.

Buller

Länsstyrelsen och Miljöförvaltningen anser att den bullerutredning för Årstafältet som gjorts borde kompletteras med tillkomst av trafik från den nya stadsdelen. Miljöförvaltningen anser även att de speciella byggnads- och kvartersformer som förslaget har samt buller från spårtrafik, bör studeras mer ingående. Länsstyrelsen gör bedömningen att avsteg från riksdagens bullerriktvärden kan göras då området ligger centralt och kollektivtrafiknära. Trafikverket anser att det är olämpligt med bostäder närmast tunnelmynningen på Huddingevägen. Slutligen framhåller Miljöförvaltningen att delar av parken inte uppnår god ljudkvalitet, och att man bör vidta åtgärder mot genomfartstrafik och pröva enbart busstrafik på Östbergavägen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret avser i det fortsatta arbetet att studera bullerfrågor i samband med framtagande av detaljplaner. Delar av parken riskerar att inte uppnå en god ljudkvalitet och detta kräver åtgärder, speciellt längs aktivitetsbryggas södra del och längs Östbergavägen. Möjligheten till tyst vistelsemiljö i parken behöver studeras vidare, med förslag till åtgärder på särskilt utsatta platser. Längs Huddingevägen/Södra länken föreslås en lång vall för att skydda mot buller i parken. Längs Östbergavägen föreslås hastighetsdämpande åtgärder, men Stadsbyggnadskontoret anser att genomfartstrafik bör vara möjlig.

Processen

Många boende och flera intresseföreningar anser att det är fel att ett nytt program tas fram under genomförandetiden för gällande detaljplan. Stureby Socialdemokratiska förening anser att det strider mot Jordabalken och Plan- och bygglagen. Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen anser det vara angeläget att ta fram ett konkret förslag hur lokalt inflytande över planeringsprocessen, uppbyggnad och förvaltning ska utformas. Trafikkontoret anser det vara svårbedömt hur exploateringen tar hänsyn till landskapsparkens värden och dess skötsel.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret har genomfört en omfattande medborgardialog, och prövat nya metoder för samråd och även låtit barn och ungdomar få komma till

tals och påverka förslaget i ett tidigt skede av planprocessen. I samband med den internationella arkitekttävlingen fick exempelvis skolklasser på Årstaskolan och Östbergaskolan göra sina egna framtidsmodeller för Årstafältet, som en del av underlaget till tävlingen. Sammantaget har den fördjupade medborgardialogen både gett möjlighet för kontoret att ge information om projektet, men också till stor del bidragit till projektets utveckling. Vid ett så här stort projekt ska många viljor samsas och olika intressen vägas mot varandra. Det är en komplicerad process och det är väsentligt att det finns en förståelse för att det måste ske prioriteringar och avvägningar där inte alla kan få sin vilja igenom.

Ändringar eller upphävanden av detaljplanen kan enligt PBL 5 kap 11 § endast ske före genomförandetidens utgång och mot berörda fastighetsägares bestridande om det är nödvändigt på grund av nya förhållanden av stor allmän vikt, vilka inte kunnat förutses vid planläggningen.

2. Hur programsamrådet bedrivits

Programsamråd har hållits mellan den 11 februari och den 31 mars 2010. Två samrådsmöten har hållits, ett dialogmöte i Östbergaskolan den 24 februari 2010, och ett Öppet hus i Årsta Centrum den 20 mars 2010.

På dialogmötet, som genomfördes med metoden Open Space, deltog ca 90 personer. Ett flertal av dessa hade deltagit i det dialogmöte som hölls under hösten. På mötet presenterades förslaget och deltagarna kunde diskutera det i grupper utifrån teman de själva valde:

Huvudsynpunkterna var följande:

- Bevara landskapsparken och behåll fältet öppet.
- Bevara koloniområdet i nuvarande placering.
- Bra att fältet bebyggs. Bygg tätare för att spara parkyta.
- Bygg vid ICA eller på Västberga industriområde.
- Ta bort bebyggelsen på parkens västra sidan
- Däcka över Huddingevägen för bostäder eller park.
- Gräv ner Östbergavägen för att skapa en större park.
- Bättre kollektivtrafik – Gärna spårbunden eller BRT (Buss Rapid Transit)
- Viktigt med lokaler och ytor för spontanaktiviteter för unga och gamla, inte bara för idrottsföreningar.
- Glöm inte omkringliggande områden. Det får inte bli tre separata stadsdelar: ”Gamla Årsta – Årstafältet – Östberga”.
- Skapa en tydlig grön väg mot Årstaskogen. Ta bort torget och arbeta med gröna alléer.

Till Öppet hus kom ca 200 personer. Öppet hus arrangerades tillsammans med projektet Årstastråket, eftersom områdena ligger intill varandra och har många beröringspunkter.

De vanligaste synpunkterna var:

- Bra att det byggs mot Östberga och att det blir bostäder på ICA's lagerbyggnad.
- Positivt med variation på bebyggelsen. Bygg inte som i Hammarby sjöstad.
- Ny bebyggelse mot Östberga och Valla gårde kommer för nära befintlig bebyggelse, och blir för hög.

- Spårbunden trafik till Östberga. Busstrafiken inte bra idag.
- Skeptiska till stadsbondgård. Får ej bli privat plats. Gör något som Aspudsparken.
- Bygg inte på Årstafältet, bara på gamla Årstalänken.
- Däcka över och bygg på Huddingevägen eller på Södermalms trä istället.
- Göta Landsväg skall vara gränsen för den nya bebyggelsen mot Valla. Vill bevara parken.
- Behåll solrosfältet
- Bra att dammen blir större, och att det blir mer vegetation på södra delen av fältet.

3. Länsstyrelsen

Allmänna synpunkter

I Stockholms översiktsplan, antagen 2010-03-15, anges Årstafältet som ett stadsutvecklingsområde. Programmet stämmer väl överens med intentionerna i översiktsplanen.

Länsstyrelsen ställer sig positivt till de stadsbyggnadsstrategier som presenteras i programmet. Programförslaget kommer att innebära en förändring av stadslandskapet inom ett stort område, då ny storskalig bebyggelse tillförs samtidigt som nya samband och förbindelser skapas mellan existerande bebyggelsegrupper. Den nya bebyggelsen planeras som tät kvartersstad, vilket bryter mot de planeringsideal som tidigare format miljön inom området. Förändringarna påverkar i hög grad framtida möjligheter att röra sig i, uppleva och förstå stadslandskapet och innebär ett steg i riktning mot en ny struktur för de innerstadsnära förortsområdena. Då visionen för Årstafältet är att skapa en blandstad som lockar olika kategorier av människor till stadsdelen anser Länsstyrelsen att det är eftersträvänsvärt att blanda upplåtelseformer. Eftersom staden uppger att det råder brist på hyresrätter är det särskilt viktigt att det planeras för denna upplåtelseform. Vidare har kommunen en skyldighet att se till att äldre och personer med fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar har ett boende som är anpassat efter de särskilda behoven. Det kan även vara lämpligt att ta ställning till det långsiktiga behovet av särskilt boende vid planeringen av ett så stort område som Årstafältet.

Naturmiljö

Årstafältet utgör en för Stockholms centrala delar sällsynt naturtyp. Dess kvalitéer med stor öppen gräsmark är jämförbara med Ladugårdsgärde och Järvafältet. Årstafältet är ensamt i sitt slag i södra Stockholm och har därför en avgörande betydelse för den biologiska mångfalden i Söderort. Utbygganden på fältet kommer med stor sannolikhet att få negativa konsekvenser för denna mångfald. Länsstyrelsen anser att den ekologiska helhetssynen behöver utvecklas i programarbetet samtidigt som det tydligare bör framgå vad en eventuell exploatering kommer att få för negativa konsekvenser för stadens biologiska mångfald. Årstafältet är bland annat en lokal för rastande flyttfåglar, där fåglarna är knutna till de stora öppna markerna. När miljöer för rekreation och rik biologisk mångfald planeras är det ofta trädaspekten som dominerar. Med undantag av Gärdet och delar av Djurgården är de flesta parker och andra grönområden i Stockholms centralare delar trädbevuxna. För att ha kvar variation i Stockholm som helhet är det av ekologiska skäl viktigt att i möjligaste mån bibehålla den öppna karaktären inom den del av programområdet som planeras för park. Länsstyrelsen anser att en noggrannare

kartering av arter behöver genomföras. I karteringen bör redovisas vilka naturtyper och arter som förekommer på fältet, samt en bedömning om huruvida dessa är av lokal eller regional betydelse. Karteringen kan sedan ligga till grund för eventuella omDispositioneringar av fältets funktioner, så att idag värdefulla småhabitat kan bevaras. Målet bör dock inte vara att tränga in en stor variation av naturtyper inom ett enda område, eftersom små habitat har betydligt sämre förmåga att bära en rikedom av arter. Länsstyrelsen anser att torrängar, som kan ha en relativt artrik kärlväxtflora, om möjligt bör bevaras framför andra friskare och mer näringsrika gräsmarker. På en av fältets två torrängar föreslås en fotbollsplan, samtidigt som möjligheten att flytta ängen nämns. Länsstyrelsen anser att detta är ett projekt med stor osäkerhet och om Staden vill bevara torrängen bör fotbollsplanen förläggas någon annanstans på fältet.

Kulturmiljö

Området omfattas inte av något riksintresse avseende kulturmiljön. Inte heller påverkas byggnader som omfattas av något nationellt skydd. I anslutning till planområdet finns dock kulturhistoriskt värdefull bebyggelse från 1960-talet inom Valla Gärde, och inom och i anslutning till planområdet finns en rad fornlämningar. Länsstyrelsen ser positivt på att den planerade bebyggelsen anpassats i skala till bebyggelsen inom Valla gärde, samt att ny bebyggelse inom Valla gärde utgått. Vad gäller Göta landsväg ser Länsstyrelsen det som positivt att stora delar av landsvägen kommer att gå relativt orörd genom landsskapsparken. En större påverkan innebär den planerade esplanaden i planens nordöstra del, där landsvägen kommer att ligga kvar som gångstråk men omgärdas av en ny gatumiljö. Sammantaget anser Länsstyrelsen att det är positivt att landsvägen integreras i det nya området, och på så sätt säkras för framtiden. Det finns goda förutsättningar för att utnyttja vägen för att skapa karaktär i området och intresse för vår äldre historia. En förutsättning är att landsvägen hanteras mycket varsamt, så att beläggning, dikesrener etc kan bevaras, och att inte moderna installationer i anslutning till vägen förvanskar dess karaktär. I planområdets södra del planeras en idrottshall i nära anslutning till Göta landsväg och till ett gravfält som avses bevaras inom ramen för områdets nya utformning. Länsstyrelsen ifrågasätter om en storskalig byggnad på platsen är lämplig med hänsyn till fornlämningarna och kan anses uppfylla kraven på lämpligt fornlämningsområde, då möjligheten att uppleva och förstå lämningarna kan försvagas radikalt. Förutom Göta landsväg och nämnda gravfält finns inom området ett antal ytterligare kända fornlämningar. För de kända lämningar som berörs av planen krävs arkeologisk förundersökning. I övrigt krävs en arkeologisk utredning av hela planområdet för att fastslå om ytterligare fornlämningar finns. Kontakt i ärendet ska tas med Länsstyrelsen enhet för kulturmiljö.

Miljökvalitetsnorm för vatten

Vattenmyndigheten har i december 2009 beslutat om miljökvalitetsnormer (MKN) i vatten. Syftet är att hindra ytterligare försämringar och skydda och förbättra statusen i våra vatten. Enligt 2 kap 2 § PBL ska miljökvalitetsnormer följas vid planläggning. Länsstyrelsen anser att kommunerna vid planläggning ska behandla nedanstående punkter. Stockholms Stad har i viss mån behandlat dessa frågor i programmet för Årstafältet, men de behöver vidareutvecklas och utgöra ett särskilt avsnitt i programbeskrivningen. En stor del av information går att finna på www.viss.lst.se.

- Vilken/vilka recipient/er tar emot vattnet från planområdet

- Vilket/vilka avrinningsområde/n tillhör planområdet
- Vilken/vilka vattenförekomst/er enligt vattendirektivet är berörda av planen
- Vilken är statusen hos berörda vattenförekomster
- Vilka miljökvalitetsnormer är angivna för vattenförekomsten/erna, både för ekologisk och kemisk status
- Vilka är miljöproblemen relaterade till vatten i området/vattenförekomsten
- Hur påverkar planen miljökvaliteten i vatten
- Vid behov, vilka skyddsåtgärder planerar kommunen. Skyddsåtgärderna, som t.ex. kan vara LOD, bör av kommunen tydligt redovisas hur de hanteras i planen.

Med anledning av innehållet i lagrådsremissen ”Åtgärdsprogram och tillämpningen av miljökvalitetsnormer” kan förändringar i hanteringen av miljökvalitetsnormer komma att ändras hösten 2010.

Dagvatten

Stockholms Stad har tagit fram en dagvattenutredning, daterad 2009-12-18. Länsstyrelsen anser att utredningen ger en bra redovisning av föreslagna lösningar för dagvattenhanteringen. Länsstyrelsen instämmer i behovet av den rad av fördjupade studier som nämns i dagvattenutredningen och i programmet. Stockholm Stad dumpar idag en stor del av sin snö i vatten, vilket är förbjudet enligt nuvarande lagstiftning. Staden har emellertid fått årliga dispenser från Naturvårdsverket från förbudet att tippa snö i vatten samt uppmaning att hitta platser på land för uppläggning/deponering av snö. Redan idag är det mycket svårt att hitta lämpliga ytor för detta ändamål. Årstafältet har emellertid fungerat som en sådan uppläggningsplats under vintertid. I planering av hur dagvattnet ska omhändertas bör Staden även ta upp frågan om hur det frusna dagvattnet, dvs. snön, ska hanteras och lagras.

Dammen och Valla å

Av planprogrammet framgår att dammen och Valla å ska uppfylla många syften. Staden bör studera vidare hur ån och dammen kan utformas för att fungera för såväl rekreation och lek som rening och biologisk mångfald. Häri föreligger eventuell konfliktrisk. I dagvattenutredningen nämns att det idag förekommer bräddning av avloppsvatten till dagvattenledningar som mynnar i nuvarande damm. Det är viktigt att undanröja detta i den parkmiljö som ån och dammen kommer att ligga i. Länsstyrelsen ser positivt på att Valla å ges ett mer slingrande lopp, kantat av fuktpartier och flacka slänter. Med avseende på både vattenkvalitet och biologisk kvalitet finner Länsstyrelsen det olämpligt att ån till huvuddelen kantas av en hård parkbrygga. Flacka slänter med växtlighet på båda sidor av ån vore att föredra.

Geoteknik och grundvatten

Länsstyrelsen förutsätter att grundläggningsförhållandena utreds vidare, då det idag är stora pågående sättningar i marken på Årstafältet. Sättningsrörelserna kan leda till att dagvattenledningar i efterhand få fel lutning samt att ledningsanslutningar till bostäder går av. Av programmet framgår att boendeparkering kommer att ordnas i garage under gårdarna. Om grundvatten behöver pumpas bort för att bygga garagen så är detta en vattenverksamhet. Med tanke på att det redan är problem med vattensituationen i området är verksamheten troligen tillståndspliktig och tillstånd behöver sökas hos Miljödomstolen. Vidare vill Länsstyrelsen erinra om risken för att grundvattenbildningen kommer att minska i takt med att flera ytor hårdgörs. Det är därför viktigt att ytor där ytvattnet naturligt kan infiltrera ner till

grundvattnet inte bebyggs eller hårdgörs så att grundvattenbildningförmågan försvinner.

Återvinningscentral

Det är angeläget att avfallsfrågorna får en bra lösning i det nya bostadsområdet, både vad gäller hushållsavfall och producentansvarsavfall. Det är i tätbebyggda områden svårt att i efterhand etablera återvinningsstationer och/eller en återvinningscentral. Länsstyrelsen rekommenderar att frågan om återvinningscentral studeras i det fortsatta arbetet.

Risker

Programområdet ligger i anslutning till Södra länken, Huddingevägen och Åbyvägen som idag är transportleder för farligt gods. Länsstyrelsens rapport 2000:01 (*Riskhänsyn vid ny bebyggelse - intill vägar och järnvägar med transporter av farligt gods samt bensinstationer*) och Länsstyrelsens faktablad *Riskhantering i detaljplaneprocessen* (2006) ger råd och riktlinjer om vilka skyddsavstånd som rekommenderas mellan riskkällor och ny bebyggelse.

Buller

Länsstyrelsen har tagit del av rapporten *Bullerutredning Årstafältet*, reviderad 2009-11-10. Som grund för beräkningarna har endast befintliga vägar och hus ingått. I den fortsatta planeringen anser Länsstyrelsen att uppskattad tillkomst av trafik från den nya stadsdelen även måste tas med i beräkningarna. Länsstyrelsen förutsätter att bullernivåer samt eventuella problem med vibrationer studeras vidare i det fortsatta arbetet. Länsstyrelsen bedömer dock att avsteg från riksdagens bullerriktvärden kan tillämpas, då programområdet ligger centralt och kollektivtrafiknära.

Trafik

Länsstyrelsen har tagit del av Vägverkets och SL:s synpunkter och förutsätter att dessa beaktas i den fortsatta planeringen. Länsstyrelsen vill betona vikten av att framtida exploateringar och ändringar i den fysiska miljön på intet sätt får försvåra framkomligheten inom de vägar som ingår i omledningsnätet för Södra länken. Vidare förutsätter Länsstyrelsen att trafikanalysen korrigeras i enlighet med Vägverkets synpunkter.

Behovsbedömning

Av rubriken *Miljöbedömning* på s 51 framgår att Stockholms Stad anser att genomförandet av programförslaget inte kommer att medföra betydande miljöpåverkan och att någon miljökonsekvensutredning enligt miljöbalken inte heller behövs i detaljplaneskedet. Länsstyrelsen vill påpeka att det är olämpligt att använda begreppet miljöbedömning i detta sammanhang. I enlighet med Boverkets rapport 2006 "Miljöbedömningar för planer enligt plan- och bygglagen" står *miljöbedömning* för den process i vilken miljökonsekvensbeskrivningen utarbetas. I miljöbedömningen ingår bl.a. att samråd genomförs, att miljökonsekvensbeskrivningen upprättas och att resultaten av den och samråden beaktas. Den analys som leder fram till ställningstagandet om huruvida en miljöbedömning behöver göras eller inte bör istället benämnas *behovsbedömning*. Vidare kan Länsstyrelsen konstatera att det inte finns något krav på att ett program som ska ligga till grund för framtida detaljplaner ska genomgå en miljöbedömning enligt miljöbalken 6 kap. 11-18 § § samt 22 §. Länsstyrelsen anser dock att det inte kan uteslutas att delar av programmet kan komma att innebära betydande miljöpåverkan och vill därför påminna om att en behovsbedömning ska göras till varje enskild detaljplan. Därtill anser

Länsstyrelsen att Stadens behovsbedömning är ytterst summarisk. Då det finns ett behov av att utreda och belysa vissa miljöfrågor mer noggrant redan i samband med programmet, rekommenderar Länsstyrelsen att kommunen genomför en miljöutredning (eller preliminär miljöbedömning) för programområdet. Frågor relaterade till vatten och naturmiljö är exempel på aspekter som berör hela programområdet och behöver analyseras i sin helhet.

4. Lantmäterimyndigheten

Lantmäterimyndigheten har inga synpunkter i detta skede av planprocessen.

5. Sakägare

Brf Mysslingen har genomfört en enkätundersökning bland medlemmarna med 207 svarande. 91 är negativa till byggnation på fältet och vill att den planerade landskapsparken ska genomföras. Medlemmarna vill se en glesare bebyggelsemiljö med låga hus och större grönytor. Dessutom efterfrågas fri sikt och fri passage till Årstafältet när det bebyggs. Medlemmarna önskar också förbättrad service med fler butiker och restauranger i närområdet.

Styrelsen ger därtill följande synpunkter:

Brf Mysslingens styrelse anser att det behövs en översiktlig plan för hela Årsta-Östbergaområdets kommande bebyggelse och en specificerad tidsplan. De är positiva till att eventuell start av exploatering sker genom att först anlägga parken. De anser att förslaget innehåller allt för mycket nybyggnation och kommer leda till en ohållbar trafiksituation. Dessutom är trafiklösningarna olämpliga då de innebär stora trafikpåfrestningar kring Mysslingens fastigheter.

Styrelsen föreslår att nya byggnader bör innehålla gott om bostäder för unga och gamla. Bebyggelse framför befintliga hus i Valla-området bör vara låg för att inte skapa en mur. De framhåller även att ljusförhållanden måste utredas. De anser att planerat bullerskydd är otillräckligt och önskar att Huddingevägen ska överdäckas och på så sätt möjliggöra byggnation. Koloniområdet bör inte utvidgas utan bör ha samma yta som idag. En MKB bör upprättas.

Brf Årsta Blick skriver att huskroppar har placerats i direkt anslutning till och även delvis på fastigheten Ätten 8. Utöver att de nya planerade huskropparna är för tätt inpå och delvis även på tomträtten kommer de dessutom att förstöra den inramning av den bergs- och skogsslånt som utmärker Östbergahöjden.

ICA fastigheter AB ställer sig negativa till förslaget för deras fastighet då bostadsbebyggelse och park skulle innebära en avsevärd värdeminskning för fastigheten.

Martin Olsson fastigheter AB framhåller betydelsen av att bättre hantera de konflikter som kan uppstå mellan partihallsområdet och det nya bostadsområdet avseende trafik, buller och riskfrågor.

Trafiken

- Åbyvägen och Åbymotet är idag mycket hårt ansträngda och det bildas ofta långa köer. Stora problem med in- och uttransporter idag och befarar att dessa ökar vid ett genomförande av programförslaget.
- De kör- och parkeringsytor som Martin Olsson disponerar idag är hårt ansträngda och är direkt olämpliga för privatbilar, cyklar och fotgängare som inte tillhör verksamheten.
- Nödvändigt med en väl fungerande av- och påfart från Martin Olsson Cash Årsta, Vasslan 4 och Sockenvägen/Huddingevägen liksom en fungerande möjlighet för transporter till och från huvudlagret, fastigheten Postgården 2.

Buller och risk

- Delar av Martin Olssons verksamhet genererar störande ljud, t.ex. lastbilstrafik på udda tider och buller från kylkompressorer. Martin Olssons verksamhet innefattar också hantering av en omfattande ammoniakanläggning för kyl- och frys.
- Betydande risk för konflikter vid ett genomförande av programförslaget med bostäder och rekreation i direkt anslutning till sin verksamhet.

Samarbetsnämnden i Årsta Partihallar har lämnat ett likalydande remissvar som trädgårdshallen i Stockholm, ekonomisk förening.

Trädgårdshallen i Stockholm, ekonomisk förening är inte emot en bebyggelse på delar av fältet, under förutsättning att det inte medför försämrade förutsättningar för en fungerande partihandel i partihallsområdet. Det är avgörande för deras verksamhet att trafiken flyter smidigt för alla inkommande och avgående varutransporter. De anser att mer trafik och begränsad framkomlighet under vissa perioder är helt olämpligt om verksamhetsområdet ska fungera. De befarar att om inte projektet förenas med kraftfulla satsningar på trafiklösningar riskeras hela verksamhetsområdet att på sikt hamna i strid med inriktningen för programmet, stadens inriktningsbeslut i fullmäktige rörande verksamhetsområdena i staden samt tankarna i söderortsvisionen. Det finns också en risk att närboende i sina nya bostäder tycker området är störande, om det inte finns tillräckliga barriärer emellan. De framhåller att om avsikten är att avveckla området är det bättre att klarlägga det och samråda kring alternativa lokaliseringar, snarare än att successivt förstöra det genom hindrande åtgärder i närområdet.

Buller

- Färre bostäder finns nära partihallsområdet och mindre trafikvolym mot Åbyvägen.
- Reglera i detaljplanen så att inte öppningsbara fönster eller balkonger/altaner vetter mot partihallsområdet, i syfte att minska risken för att deras verksamhet kan upplevas störande. Fönster mot verksamhetsområdet bör vara med förstärkt ljudklass.

Sättningar

- Särskilda åtgärder vidtas så att inte markförhållandena ytterligare försämras för trädgårdshallens fastighet.

Trafiken

- Trafikplan utarbetas före antagande av gemensamt program, inkluderande även åtgärder utanför planområdet, bl.a. i samråd med Vägverket. Det anser att det inte är acceptabelt att problemen enbart är identifierade i ett gemensamt programskede, och eventuella lösningar sedan hänvisas till att tas fram successivt i mindre detaljplaner med sina samråd och planförslag. De större åtgärderna, även utanför planområdet, riskerar då att inte komma till stånd. Exploateringsbidragen måste sannolikt omfatta medfinansiering även av dessa anknutna åtgärder.

- Lösningar för att åtgärda befarade trafikproblem identifieras, utformas, finansieras och ges planstöd, innan bostadsbyggandet sätter igång.

Föreslagna trafiklösningar

- Förstärkning av Åbymotet och tillhörande ramper till Södra Länken.
- Trafikplatsen Åbyvägen/Grosshandlarvägen bör inte användas för utfart från bostadsområdet mellan Södra Länken och Martin Olsson, utan dessa gator bör blir säckgator med utfart in mot fältet.
- Östbergavägen/Ersta Gårdsväg blir kvar som genomfart för lätt och tung trafik till servicefunktioner i Årsta Park och viktig access till/från Huddingevägen, Väg 73 och Väg 222, som alternativ som redan idag behövs när Södra Länken och Åbymotet inte fungerar.
- Studera en omdragning och integration med trafikplatsen Åbyvägen/Brunnbyvägen är effektivare än en förstärkning av trafikplatsen Ersta Gårdsväg/Åbyvägen.
- Undvik utökad kollektivtrafik genom partihallsområdet och separata fält på nuvarande körfält på t.ex. Åbyvägen, då det ytterligare begränsar framkomligheten.
- Studera en ny frisvängande ramp kan anläggas direkt från Södra länken via området mellan järnvägen och partihallarna (nordvästra hörnet, anslutas söderut på Partihandlarvägen) parallellt med gångstigen till Årstaberg. På motsvarande sätt kanske en ramp i förlängningen av Brunnbyvägen utformas som en bro över länken, som utfart österut direkt på motorleden.
- Andra alternativ för att säkerställa verksamhetsområdet övervägs, som att anknyta Partihallarna med direkt förbindelse till Västberga, runt, över eller under järnvägsspåren, eller att spårområdet omlokaliseras och verksamhetsområdena byggs samman.

Trafikverket (f.d. Vägverket) är positiva till de föreslagna kollektivtrafiksatsningarna och satsningarna på nya cykelvägar. De har följande invändningar mot förslaget:

Buller

- Byggnaderna närmast Huddingevägen vid Södra länkens tunnelmynning bör inte vara bostäder.

Trafik

- Trafikanalysen för området bör omarbetas. Bebyggelseexploaterings påverkan på Södra länken och Åbymotet saknas och måste förklaras. Trafikanalysen tar inte hänsyn till de systemeffekter som uppkommer av en kraftig exploatering nära några av Stockholms mest trafikerade vägar. Trafikprognosen har genomförts med förenklade antaganden om trafikgenerering och fördelning.
- Omledningsnätet för Södra länken (Johanneshovsvägen, Sockenvägen, Huddingevägen och Åbyvägen upp till Åbymotet) måste ha fortsatt god framkomlighet.

6. Boende och privatpersoner

Enskilda yttranden

För att hantera den stora mängd synpunkter som kommit in har stadsbyggnadskontoret valt att sortera de enskilda svaren utifrån olika teman, som redovisas nedan. De teman som valts motsvarar de synpunkter som kommit in och under respektive tema finns de mest frekvent återkommande synpunkterna beskrivna. Procentsatserna anger hur stor del som är negativa

respektive positiva till respektive tema. Totalt har 95 yttranden kommit in till stadsbyggnadskontoret, varav tre signerats av två personer.

Vision

Negativa 53%

Positiva 18%

Hälften ställer sig emot Årstafältets vision och merparten av dessa ser gärna att utvecklingen av den ekologiska landskapsparken istället fullföljs. Flera föreslår alternativ placering av bebyggelsen, exempelvis på partihallsområdet. Somliga påpekar att redan investerade pengar i landskapsparken går förlorade. Ett fåtal anser att det är orättvist att det byggs mer i Årsta, då de redan har varit med om flera stora exploateringsprocesser. Det finns emellertid ett antal som ser positivt på programförslaget och en förtätning av området, och framhåller att det även krävs att det byggs ”på min bakgård” för att stockholm ska kunna växa.

Parken

Negativa 35%

Positiva 0%

Ungefär en tredjedel är negativt inställda till den nya parken och somliga anser att parkytan egentligen borde öka när befolkning ökar. Många är negativa till att den speciella karaktären hos landskapsparken försvinner och att den ersätts av en stadspark. Ett litet antal anser dock att förslaget behåller för stora arealer av parken och att området knappt används idag.

Rekreation

Negativa 35%

Positiva 5%

Den föreslagna flytten av kolonilotterna väcker irritation bland somliga, men några är nöjda med att de trots allt finns kvar. Många tycker också att beslutet att ta bort rugbybyn borde omvärderas och undrar varför det planteras skog istället. Aktivitetsbryggan lyfts fram som ett positivt inslag av ett antal, medan någon också poängterar att mer inomhuslokaler behövs, där man kan hänga med kompisar. Ytterligare förslag på olika rekreationsmöjligheter är exempelvis bad, pulkabacke och gård med djur.

Naturmiljö

Negativa 27%

Positiva 2%

Många anser att Årstafältet är ett av de häftigaste naturområdena i Stockholm stad. Några framhåller att Fält är en bristvara bland stadens ekosystem. Om Årstafältets naturtyp försvinner kommer den biologiska mångfalden att reduceras, och flertalet fågelarter försvinna. En del påpekar att naturmiljön i landskapsparken tas bort inte rimmar med att Stockholm är miljöhuvudstad 2010. Ett fåtal är positiva till förändringarna och påpekar att det är bra med bevarande av Valla Å samt dammen.

Verksamheter och service

Negativa 2%

Positiva 0%

Ett fåtal framför vikten av tillgång till olika former av handel och anser att verksamheterna väster och öster om Årstafältet bör byggas bort.

Buller

Negativa 4%

Positiva 0%

En liten del befarar att bullernivåerna kommer att stiga när området bebyggs och trafiken ökar. De anser att Huddingevägen borde däckas över för att minska bullret.

Kollektivtrafik*Negativa 10%**Positiva 7%*

Några framhåller att kollektivtrafiken inte kommer att klara trycket av den ökade befolkningen då endast tvärbana finns i närområdet. Somliga anser att det bör satsas på kollektivtrafik i området och gärna att spårvagnsreservatet bör finnas kvar och byggas ut. Dessutom vill någon gärna att busstrafik på Sandfjärdsgatan behålls.

Trafik*Negativa 14%**Positiva 1%*

Ett mindre antal anser att placeringen av bebyggelse inte är strategisk lämplig eftersom fler bilvägar kommer behövas för att trafikera området. Ett fåtal påpekar att det är för få parkeringsplatser och befarar att ett parkeringselände kommer uppstå.

Gång- cykeltrafik*Negativa 1%**Positiva 1%*

Några få efterlyser snabba och gena gång- och cykelvägar.

Bebyggelsemiljö*Negativa 32%**Positiva 10%*

En tredjedel av de som svarat anser att exploateringen är för hög, och att det byggs för mycket och för kompakt. De framhåller att det inte blir innerstad bara för att man bygger högt och tätt. Det framförs även önskemål om att bygga fler hus, högre bebyggelse, samt att det är positivt att Årsta och Östberga knyts samman. Ett fåtal påpekar också att det är viktigt att blanda olika typer av byggnader och att kvarterstrukturen ser intressant ut.

Boende och befolkning*Negativa 5%**Positiva 3%*

Några få framför att allmännyttan bör dominera bland de tillkommande lägenheterna och att det även är viktigt att blanda bostadsrätter och hyresrätter. Ett fåtal påpekar också att studentbostäder bör prioriteras, och bostäder för äldre.

Tillgänglighet och trygghet*Negativa 1%**Positiva 1%*

Ett fåtal påpekar att det är angeläget att Årstafältet byggs på ett sätt som upplevs som tryggt för alla. Det är viktigt att den nya parken även kan nås från Östberga.

Kulturmiljö*Negativa 11%*

Positiva 2%

Många är negativa till Göta landsväg esplanad eftersom bebyggelsen hamnar så nära ett fornminne. En del anser att det strider mot kulturminneslagen. Några betonar att den autentiska känslan försvinner om den nuvarande miljön runtom den gamla landsvägen försvinner. Ett fåtal bedömer dock att god hänsyn tagits till kulturminnet och att det är bra att så stora delar bevaras.

Processen*Negativa 23%**Positiva 1%*

Nästan en fjärdedel av de inkomna svaren uttrycker besvikelse på hur programmet har framkommit och att det tas fram under gällande detaljplans genomförandetid. Ett flertal anser att de nya planerna är ett politisk svek då den utlovade landskapsparken inte anlagts i sin helhet. Ett fåtal anser också att det varit bristande samråd med medborgarna och att Stadsbyggnadskontoret inte uppfyllt Plan- och bygglagens krav på samrådsförfarandet. Det finns dock även de som anser att kontakten med Stadens tjänstemän varit god och att de varit lyhörda mot olika människors åsikter. Det påpekas också att medborgarna bör vara med från ett tidigare skede i processen.

Förtryckta brev

Det har inkommit 100 st förtryckta brev från privatpersoner. En förlaga till de likalydande breven delades ut av intresseorganisationen Nätverket Årstafältet vid ett av samrådstillfällena samt via deras hemsida, men Nätverket står inte som officiella avsändare. I breven uttrycks ståndpunkten att avsändaren är emot programförslaget, att processen varit icke-demokratisk, de är negativa till parkens innehåll och storlek, samt anser det olämpligt att placera bebyggelse på Årstafältet med tanke på den bristfälliga kollektivtrafiken som finns där idag.

Det framhålls dessutom att Årstafältets placering inte är strategiskt lämplig för ny bebyggelse, eftersom den enbart trafikeras av tvärbanan. En bättre placering av ny bebyggelse är på Västberga industriområde och Årsta partihallsområdet. Verksamheter som kräver tyngre transporter bör lokaliseras utanför den innerstadslignande bebyggelsen. Programmet har tagits fram i strid mot gällande detaljplan. Processen har skett utan dialog med medborgarna, från det att landskapsparken stoppades, till den internationella arkitekttävlingen. Vid Open Space-mötena presenterades enbart färdiga förslag med marginella möjligheter att påverka. Slutligen påpekas att behovet av en landskapspark är minst lika stort idag, med tanke på Söderorts kraftiga förtätning och att landskapsparkens speciella karaktär kommer gå förlorad.

Namnlistor

Utöver egenförfattade brev samt förtryckta och påskrivna brev har det också inkommit två proteslistor mot programförslaget. Som avsändare för dessa står Nätverket Årstafältet!. Den ena framhåller att "landskapsparken på Årstafältet skall utvecklas enligt gällande detaljplan (DP 93045)" och har ca 1520 namnunderskrifter. Den andra som har 374 namnunderskrifter påtalar följande: "Vi som undertecknat detta öppna brev kräver att alla planer på exploatering och bostadsbyggande på Årstafältet, inklusive Årstälänken skall avskrivnas och att därmed den rådande detaljplanen för Årstafältet skall fastställas innebärande att Årstafältet i sin helhet inkluderande den mark som upptogs av den nedlagda Årstälänken ska utvecklas enligt denna planen innebärande att området skall fortsätta att vara ett okränkbart grönområde i Stockholm".

Det har även inkommit en protestlista från Boendedemokrati med 54 underskrifter med följande innehåll: Vi som undertecknat detta öppna brev protesterar Kommunfullmäktige i Stockholms Stads beslut att ersätta ÖP 99 med ÖP 2010, vilket innebär att medborgarnas närdemokrati sätts ur spel. (T.ex. drabbas boende i Årsta och Östberga av att Årstafältet, södra Stockholms sista större grönområde exploateras och att oersättliga natur-, miljö- kultur- och rekreations värden raseras.) Vi kräver att Kommunfullmäktiges beslut rivs upp och att Översiktsplanen som styr Stockholms Stads politik blir en kommunal valfråga 2010.

Det har även inkommit en namnlista med 14 underskrifter från Nina Hjerpe. Där betonas vikten av att behålla den underbara skogsmark som finns då det betyder mycket för deras livsglädje, trivsel och för syrets skull. Dessutom framhåller brevet att exploatering kommer att påverka alla som promenerar eller vistas däromkring, men även också djuren.

Ett fåtal personer har skrivit för att begära en muntlig förhandling med politikerna i stadsbyggnadsnämnden och ansvariga tjänstemän innan programförslaget går till beslut i stadsbyggnadsnämnden. Ansvariga tjänstemän finns tillgängliga per telefon, brev och e-post, samt har varit närvarande vid de samrådsmöten som hållits. Stadsbyggnadskontoret kan inte ordna möten med politiker, utan de som vill träffa politikerna får kontakta dem direkt. Stadsbyggnadsnämndens sammanträden är inte öppna för allmänheten då ärenden som innebär myndighetsutövning mot enskilda förekommer varför det inte finns möjlighet att närvara vid föredragningar i olika planeärenden.

7. Övriga intresseföreningar m.fl.

Clean Resort AB vill bygga studentbostäder med temporärt bygglov på gamla Årstalänken. De vill att staden ger dem en markanvisning.

Friluftsförbundet Enskede lokalavdelning vill värna om möjligheten för närboende att bedriva friluftsliv i sina nära omgivningar, och anser att följande aspekter bör beaktas:

- Valla Å och dammen måste få den skötsel som krävs
- Planera för så kallade *Mulle-dungar* för Mulleverksamhet
- Skapa goda kommunala kommunikationsmedel i alla vädersträck
- Säkerställ att Årstafältet även i fortsättningen fungerar som en del i Hanvedenkilen
- Behåll kulturskatten Göta Landsväg.

Koloniföreningen Årstafältet framhåller att dess medlemmar slitit i många år för att bygga upp och förvandla denna bit mark till en blomstrande oas. Föreningen har lagt ner mycket tid och pengar för att inreda och installera el i föreningshuset och även fått bekosta framdragningen av vatten.

De vill också påpeka att Årstafältets koloniförening har ett arrendeavtal på 25 år som har i sin grund i gällande detaljplan. Därför anser de att det är märkligt ur demokratisk synvinkel att så snart upphäva ett juridiskt bindande avtal. De anser även att det är respektlöst mot de boende att riva beslutet om en Eko-park.

Föreningen framhåller att förslaget att flytta koloniområdet och dela upp det i tre till fyra olika delar gör att gemenskapen splittras och att alla får börja om från början. Dessutom leder en uppdelning av området till att koloniområdet tar upp alldeles för stort område av kvarvarande parkytor. Sammanfattningsvis anser de att det är bättre för alla parter att koloniområdet behålls på nuvarande plats.

Nätverket Årstafältet! underkänner programmet för Årstafältet och menar att gällande detaljplan ska färdigställas. De anser istället att industriområdet mellan Årsta och Östberga bör användas som utgångspunkt för en ny sammanbindande stadsdel. Då programförslaget berör ett mycket stort område med värdefulla natur- och kulturmiljöer anser de även att en MKB bör upprättas. De framhåller att den hittillsvarande dialogen med förbestämda förutsättningar har omöjliggjort ett konstruktivt samtal mellan parter. Processen har varit för snabb och inte involverat olika samhällsgrupper i tillräcklig stor utsträckning. Nätverket framhåller även att det är viktigt att dagens sportaktiviteter finns kvar på fältet, att Göta landsväg får finnas kvar i sin ursprungliga sträckning och i sitt ursprungliga landskap, samt att koloniområdet finns kvar och inte flyttas.

Nätverket Årstafältet! tillsammans med Hyresgästföreningen i Östberga har skrivit ett gemensamt yttrande. Detta redovisas under rubriken remissinstanser.

SAFF (Stockholms australiensiska fotbollsförbund) betonar att de inte är emot nybebyggelsen på Årstafältet, utan bara vill göra några förtydligande angående användningen och beteckningen av rugbyplanerna. SAFF, som organiserar och administrerar australiensisk fotboll, använder planerna för såväl träning som matcher varje vecka mellan maj och september. Rugbyplanerna bör i fortsättningen kallas ”planer för rugby och australiensisk fotboll”. Dessutom utnyttjas också ytan mellan idrottsplanerna och Valla Å för att kunna spela på fullstor plan. SAFF efterfrågar att planerna placeras med långsidorna mot varandra vid en framtida flytt då det möjliggör australiensisk fotbollsmatch på fullstor plan.

Svenska Rugbyförbundet tycker att det är bra att delar av fältet bebyggs med bostäder. De anser dock att det är resursslöseri att ta bort rugbyplanerna då de krävt stora investeringar. De framhåller att rugbyn och kommunen skulle tjäna på att låta planerna vara kvar, och dessutom utveckla dem till lite mer av ett stadium med övriga krav som ställs på rugbyplaner för seriespel.

Stockholm Exiles Rugby Football Club ställer sig positiva till att utveckla och förbättra Årstafältet. Genom att bygga fler bostäder, kommer detta att förbättra infrastruktur men även möjlighet till rekrytering och publik.

Idrottsytor

- Dålig ide att plantera tallskog där de nuvarande rugbyplanerna finns och dåligt utnyttjande av stadens skatter.
- De befintliga rugbyplanerna skall utvecklas och därmed tillhörande infrastruktur, exempelvis behöver planerna staket, för att hålla hundar utanför. Det går att med tämligen enkla medel, skapa naturliga läktare, för båda planer, samt omklädningsrum, styrkehall, bastu och klubblokal.*
- Intresserade av att skapa ett idrottsfritids, efter skoltid, för att utnyttja gräsplanerna mellan 15:00 och 17:00, vardagar.

- Erbjuder sig att ansvara för ett idrottsområde som innehåller ett elljusspår för löparbana, skidbana, skridskobana, omklädningsrum, bastu, och styrkehall.

Stureby Socialdemokratiska Förening anser att programförslaget helt ska förkastas och den planlagda landskapsparken i huvudsak genomföras. De anser att upphävandet av den av fullmäktige antagna gällande detaljplanen under pågående genomförandetid innebär att förtroendet för Plan- och bygglagens intentioner undergrävs.

Alternativ placering av bebyggelse

- Inrikta arbetet med att hitta nya bostadsområden i stadens närhet till att genomgripande se över användningen av markområdena nordväst om Årstafältet mellan Åbyvägen, Årstaberg och stambanan.
- Positiva till att området där ICA:s lager ligger idag, samt Årstalänken, omvandlas till bostadsmark.

Kulturmiljö

- Om ny bebyggelse kryper nära inpå Göta Landsväg, eller dess sträckning över ett öppet fältområde försvinner förloras värdet av att bibehålla denna historiska väg.

Naturmiljö

- Årstafältet är det sista riktigt öppna fältområdet i södra Stockholm som visar en bit av den ursprungliga landskapsbilden i Söderort.
- Ovanlig biologisk naturmiljö i södra Stockholm. Genom fältets storlek och en bibehållen grön förbindelse via Hemskogen och Skogskyrkogården mot Nackareservatet utgör fältet idag inte en isolerad naturmiljö.

Parken

- Fältet reduceras till en enkel stadspark.

Processen

- Att ännu under pågående arrendetid och genomförandetid för detaljplanen förändra förutsättningarna så radikalt som det föreslagna programmet föreslår, strider mot Jordabalken och Plan- och bygglagen.
- Inga hänvisningar till det tidigare utredningsarbetet.
- Slöseri med stadens medel.

Svenska turistföreningen Stockholmskretsen anser att det behövs mer anpassning till grönstrukturen. Programet handlar för mycket om den nya bebyggelsen, och en dold önskan om att få fylla "tomrum" som planförfattarna tycks uppleva som hotfulla. Behandling av grönområdet Årstafältet tycks nästan bli ett alibi att få bygga snarare än ett önskemål att förbättra de eftersatta grönytorna på fältet och få till bra samband med Årstaskogen och Hemskogen.

Gröna samband

- Förslaget saknar tydliga kopplingar mellan Årstafältets grönytor och Årstaskogen. I dagsläget finns grovt tre viktiga stråk där i mellan. Ett i nordväst via hållplats Årstafältet, ett i norr genom Årsta via Valla Torg, och den tredje passagen via Johanneshovsvägens längsgående grönytor.
- Programmets skisser visar att alla tre gröna passager mellan Årstafältet och Årstaskogen blockeras med ny bebyggelse.
- Förväntar sig en minskad exploatering längs de gröna passagerna norrut mot Årstaskogen i kommande förslag.
- 1-2 rejäla passager / ekodukter över Huddingevägen och Sockenvägen för passage mot Hemskogen och vidare mot angränsande grönytor krävs.

Parken

- Stockholmskretsen anser att Staden bör upprätta ett separat program eller dylikt som berör upprustning av själva Årstafältet. En hel del planteringar, gångtor och annat kommer att krävas.

Naturreservat

- Stockholmskretsen m.fl. organisationer inväntar sedan lång tid bildande av ett kommunalt naturreservat av Årstaskogen med Årsta holmar. Vi påminner ånyo om att Staden har gjort åtaganden om bildandet i Länsstyrelsens program för skydd av tätortsnära natur- och friluftsområden i "Aldrig långt till naturen" (program 2003:20).

Vänsterpartiet Årsta anser att planerna för Årstafältet är ett allvarligt ingrepp i närmiljön. De är kritiska till att utvecklingen av landskapsparken upphörde efter valet 2006 samt att ansvaret för fältet lyftes från stadsdelsförvaltningen och lades centralt hos exploateringskontoret då det i Exploateringsnämnden finns få politiker med vardaglig kontakt med fältet. De anser att det slutgiltiga förslaget har mycket lite gemensamt med den landsskapspark som de allra flesta Årstabor vill ha och att det beslut som togs fram då den deltagande demokratin fortfarande respekterades ska kvarstå. Vänsterpartiet Årsta har vidare åsikter om att aktiviteter som Rugby och Årsta Golf är utsuddat i den nya parken samt att halva Göta landsväg går som en smal park kantad av höga bostadshus likt den gröna remsan vid Valhallavägen.

YIMBY – Yes In My BackYard, är mycket positiva till en utveckling av området kring Årstafältet och ser det, tillsammans med den planerade omdaningen av Gullmarsplan och Årstastråket, som en viktig del i att knyta söderort samman med Södermalm och Stockholms innerstad.

Kollektivtrafik

- Max 400 meter till kollektivtrafikhållplats är för långt.
- Stor kraft bör läggas på att finna en lösning med effektiv kollektivtrafik till *hela* området.
- Att Årstafältets inre delar helt saknar spårburen kollektivtrafik är problematiskt. Viktigt att det spårreservat som finns avsatt för en framtida avgränsning av Tvärbanan vid hållplats Årstafältet söder ut via Östberga mot Älvsjö respekteras.
- Möjligheten att dra den planerade spårväg syd vidare från Älvsjö in i området via Östberga bör finnas med i de möjliga framtidsscenarierna.
- För högtrafikerade busslinjer bör även kollektivtrafikkörfält anläggas.

Trafik

- Huddingevägen bör byggas om så att förbipasserande trafik med hög hastighet förläggs i tunnel och ovanpå tunneln eller vid sidan om den nedsänkta vägen anläggs en boulevard för lokal trafik.
- Lokala tvärgator från Enskede förlängs så att de korsar boulevarden. Ramper i båda ändar av boulevarden anknyter till Huddingevägen och dess anslutning till Södra länken.
- Boulevarden kan eventuellt utnyttja befintlig väg 226, medan snabbgående trafik förläggs i en betongtunnel strax öster om denna (cut and cover-teknik). I områdets södra ände kan boulevarden fortsätta i Tussmötevägen. I den norra delen bör boulevarden fortsätta i Johanneshovsvägen.

Alternativ placering av bebyggelse

- Målsättningen bör vara att låta Årstafältet omgärdas av bebyggelse för att skapa en stor och väl inramad park.

Exploateringsnivå

- Motsätter sig en maxhöjd på 14 våningar. Några byggnader om 20 till 25 våningar ger möjlighet att skapa ny dynamik i områdets siluett och kan höja exploateringsgraden.
- Exploateringsgraden bör öka då täthet är mycket attraktivt för den som söker sig till ett urbant boende. Det skapar dels underlag för levande kultur, handel och service inom området och dels möjliggör det för en kollektivtrafik stark nog att på allvar konkurrera med bilen.

Stadsplan

- I det fortsatta arbetet bör staden ta fram en stadsplan, där vägar och försörjning, byggbara ytor, parkmark, kollektivtrafik och liknande planeras in, för att sedan låta olika aktörer fylla i de framtagna tomterna med byggnader.

Årsta Johanneshov socialdemokratiska förening ställer sig negativa till programförslaget och vill att staden återupptar arbetet med att färdigställa Årstafältet till en viktig och attraktiv landskapspark. Förtätning på Årstälänken och Årstastråket kräver tillgång till parker och grönområden i närområdet, och beslutet om program för Årstastråket fattades därför uttryckligen under förutsättning att en landskapspark skulle anläggas på Årstafältet.

Bebyggelsemiljö

- En kommande byggnation på Årstälänken måste planeras noggrant och då undvika att få en tät murformation av nya bostäder mot fältet som utestänger de boende på Sandfiärdsgatan och övriga Årsta.
- Viktigt är att tänka på ljusinsläpp från fältet som ligger söder om Sandfiärdsgatan, en mjuk övergång till ny bebyggelse som i höjd ansluter till de befintliga trevåningshusen närmast Årstälänken är lämpligast.
- Bebyggelse på ICA:s lagerfastighet är mycket välkommet.
- Positiva till att planera för nya bostäder vid entrén till landskapsparken från Tvärbanans hållplats Årstafältet samt på sluttningarna upp mot Östbergahöjden från Östbergavägen, Ersta gårdsväg och Åbyvägen.
- Inte bekväma med begreppet "stenstad" och den allt för täta innerstadskaraktären som präglar programförslaget för Årstafältet
- Hänsyn bör tas till den 50-tals karaktär som kännetecknar Årsta med sitt vackra K-märkta centrum.
- Tveksamma till programförslagets inriktning på varierad kvartersbebyggelse i olika höjd då man där planerar höghus med upp till 14 våningar. Detta anser vi alltför högt i förhållande till övrig omkringliggande byggnation.
- Olyckligt om den planerade byggnationen resulterade i en ny sluten stadsdel avgränsad från omkringliggande områden Årsta och Östberga, istället för att bli den sammanbindande länk som programförslaget avser.

Alternativ placering av bebyggelse

- Nya bostäder i Årsta med omnejd ska i första hand byggas på redan exploaterad mark.
- Att gräva ner och överdäcka Huddingevägen i anslutning till fältet bör också övervägas. En byggnation av bostadshus på östra delen av Årstafältet kan knyta an mot befintlig industribyggnation och större arbetsplatser och ha en mer modern utformning.
- Staden bör verka för att även resten av partihallsområdet öster om Åbyvägen, bl a nuvarande Martin Olsson, ersätts med kvartersbebyggelse, detta skulle ge nya möjligheter till fler bostäder utan att inkräkta för mycket på den planerade landskapsparken.

Parken

- Det påbörjade arbetet med parken ska återupptas, det etablerade koloniområdet måste få behålla sin nuvarande placering och byggnation planeras med hänsyn till detta.
- Att gräva ner och överdäcka Huddingevägen i anslutning till fältet bör också övervägas.

Gång- och cykeltrafik

- Med hänsyn till den goda tillgången till kollektivtrafik vid Årstaberg och den besvärliga vägtrafiksituationen i området är det viktigt att området utformas så att gång- och cykeltrafiken gynnas.

Parkering

- Varnar för alltför låga parkeringstal i samband med nybyggnation. Rekommenderar istället att höja parkeringstalen och planera för boendeparkering under husen.

8. Remissinstanser

Enskede Årsta Vantörs Stadsdelsförvaltning är positiv till ny bebyggelse och park på Årstafältet. Den nya stadsdelen och parken ger goda förutsättningar för att binda samman Årsta och Östberga och skapa en stadsdel för möten. Parken kan dessutom locka besökare från stora delar av staden. Att bebygga Årstafältet med 4000 lägenheter och 2600 arbetsplatser skulle vara en god förstärkning till det ökade behovet av bostäder och arbetsplatser som den positiva befolkningsutvecklingen medför. I förslaget till ny översiktsplan pekas Årstafältet ut som ett nytt stadsutvecklingsområde och många av de stadsbyggnadsstrategier som beskrivs i översiktsplanen stämmer väl överrens med strategierna i programmet. Den nya stadsdelen kan bidra till att få en socialt sammanhållen och levande stad då omgivande stadsdelar binds ihop och skapar förutsättningar för trygga och mångsidiga mötesplatser samt utökad tillgång till service i området.

Parken

- Parken med dess aktivitetsstråk med möjligheter till spontanidrott och andra aktiviteter kan bli en mötesplats för barn och ungdomar boende i de olika stadsdelarna kring fältet.

Gång- cykeltrafik

- Förvaltningen ser positivt på de ambitioner som finns när det gäller gång- och cykeltrafik.

Kollektivtrafik

- Mycket viktigt i den fortsatta planeringen att verka för en satsning på kollektivtrafiken i området.
- Spårbunden trafik måste till för att få en hållbar situation för de boende i den nya stadsdelen men också i Östberga.

Miljöfrågor

- Programförslaget innehåller strategier för en hållbar stadsdel när det gäller bland annat energiförsörjning och hållbara system för resurser och avfall, vilka också är mycket viktiga aspekter i den fortsatta planeringen.

Service

- Behov av 10 förskolor i den nya stadsdelen varav 4-5 permanenta.
- Förvaltningen ser gärna att förskolorna placeras i närhet till den stora parken och eller i goda kollektivtrafiklägen. Närhet till parken är positiv ur verksamhetssynpunkt med närhet till ett stort lek- och grönområde utan att behöva passera större vägar.

- Genom att placera förskolorna i goda kollektivtrafiklägen underlättas föräldrarnas vardag samt ökar sannolikheten för dem att välja kollektivtrafik till och från arbetet.
- Viktigt att stadsdelen förses med bostadsgårdar anpassade för förskoleverksamhet. En eller flera förskolor placeras också med fördel i närheten av den planerade skolan.
- Förvaltningen har även anmält intresse för att bygga service- och gruppbostäder i den nya stadsdelen.

Enskede Årsta Vantörs Stadsdelsnämnd hänvisar till förvaltningens tjänsteutlåtande samt anför därutöver:

De nya bostäder som planeras på delar av Årstafältet blir ett viktigt tillskott för att klara de framtida bostadsbehoven. I debatten glöms ofta bort att förslaget till utveckling av Årstafältet också innehåller fortsatt stora parkområden, parkområden som motsvarar halva den aktuella ytan. Utvecklingen av Årstafältet får därför inte bara ses som en fråga om nya bostäder utan också en utveckling av befintliga grönområden med rum för spontan lek och idrott, rekreation etc.

Bebyggelse

- Att knyta ihop Östberga med Årsta är viktigt för att få en naturlig och sammanhållen stadsdel.

Kollektivtrafik

- Man bör se över möjligheterna att anlägga en spårväg från Årstafältet via Östberga fram till Älvsjö.

Miljöfrågor

- Väsentligt att byggnationen på Årstafältet ges en tydlig miljöprofil och målet bör vara att Årstafältet blir klimatneutralt.
- Avfalls- och sophantering, energieffektiv bebyggelse, möjligheten till gång och cykeltrafik kan vara några moment för att nå detta mål.

Parken

- Ytan vid Årstafältet kan långsiktigt bli större om Huddingevägen kan däckas över till nära Örbyleden och att Östbergavägen flyttas.
- Ytor kan eventuellt frigöras till följd av en flytt av ICA:s lager och distributionscentral. Östberga återvinningscentral skulle exempelvis kunna flytta till bergrum i närheten så att också en parkkil in mot Hemskogen möjliggörs.
- Det är angeläget att dessa potentiella förändringar tas i beaktande i den fortsatta planeringen för Årstafältets utveckling.
- Önskar att kolonisterna på lämpligt sätt kan kompenseras för de konsekvenserna som utvecklingen av fältet medför så att de fortsatt kan bedriva sin verksamhet på en ny plats.

Idrottsytor

- Man bör även fundera över hur andra verksamheter som idag är etablerade på fältet, så som rugby och golf, kan kompenseras för avvecklingen av ytan för verksamheten. Det bästa vore om de kunde omlokaliseras i närområdet.

Exploateringskontoret är positiva till programförslaget som de anser ger söderort en helt ny stadsdel och park i ett läge med goda kollektiva trafikförbindelser. Den stora parken med alla sina aktiviteter blir unik för Stockholm och även stadsdelen med sin brokighet och variation har en egen identitet och ger plats för ytterligare ca 10 000 nya invånare.

Exploateringsnivå

- I det fortsatta arbetet är en viktig uppgift att exploateringsgraden hålls på en tillräckligt hög nivå och även ökas om det visar sig nödvändigt.

Etapper

- Kontoret anser att planeringen av etapper och utbyggnadstakten måste anpassas så att investeringsutgifterna så långt det är möjligt kan vägas upp av intäkterna för etapperna.

Exploateringsnämnden överlämnar och åberopar kontorets tjänsteutlåtande som remissvar på programförslaget.

Fortum distribution AB anför att åtgärder i Fortum Distribution AB:s befintliga anläggningar utförs efter beställning till Fortum Distribution AB samt bekostas av byggherren. I området kommer befintliga elledningar att beröras om planen genomförs. De förutsätter att den 220kV luftledning genom området är avvecklad 2011 som planerats. Planförslaget medför att ett antal (minst 4 st.) platser erfordras för etablering av nya elnätstationer med tillhörande ledningsnät. Stadens magnetfältspolicy skall beaktas vid placering, liksom tillgänglighet och elektrisk placering (utlösningvillkor). I övrigt har de ingen erinran vad gäller distributionsanläggningar för el.

Fortum Värme ställer sig positivt till en utveckling av Årstafältet med en ny stadsdel och park.

Miljöfrågor

- Vill lyfta fram sin samverkan med staden kring klimatprogrammet för just Norra Djurgårdsstaden, och ser gärna ett liknande samarbete kring utbyggnaden för Årstafältet.
- Fortum Värme anser det viktigt att påtala fördelar med de storskaliga systemen, där stadens eget kretslopp redan finns etablerat, med bl.a. återvinning av energi ur avfall och spillvatten.
- I programhandlingarna framförs ambitionen att etablera lokal energiproduktion med solceller, solpaneler och geotermi. Det är viktigt att eventuellt beslut om lokala lösningar bygger på en väl genomtänkt klimatstrategi, baserad på helhetsperspektiv, värdering av energislag och global klimatnytta.
- Fjärrvärme, och eventuellt även fjärrkyla om behovet finns, skulle passa väl in i områdets miljöprofilering.

Ledningssamordning

- Fjärrvärmens finns väl utbyggt i området, försörjning kan ske både från norr och söder samt även från det nya Årstastråket.
- I det norra området av Årstafältet finns dock en befintlig fjärrvärmeledning som måste flyttas innan byggnation kan starta.
- I pågående utbyggnad av ett distributionsnät för biogas finns ett förslag som skulle kunna komma att beröra områdets norra del. I syfte att fånga alla frågeställningar kring befintliga och planerade ledningar, utgår Fortum Värme ifrån att ledningssamordning enligt ordinarie rutiner genomförs.

Hyresgästföreningen Sydost ser positivt till nybyggnationen på Årstafältet eftersom det är mycket angeläget att det byggs många bostäder.

Segregation

- Årstafältet får inte bli en segregerad stadsdel med enbart välbeställda människor.

Upplåtelseformer

- Hyresgästföreningen Sydost anser att kommunen ska prioritera hyresbostäder till rimliga hyror, med tanke på den höga andelen bostadsrätter i Årsta, Östberga och Enskede.

- Kommunen borde uttrycka ett mål om hyresnivån innan man börjar bygga. Då förstår byggherrarna vikten av att producera bra bostäder till rimliga priser.

Trygghet

- Det är angeläget att Årstafältet byggs på ett sätt som upplevs som tryggt och säkert.

Arbetsplatser

- Ur miljösynpunkt vore det bra om de boende kunde få arbete inom området.

Barn

- Barnfamiljers behov av fungerande kollektivtrafik och bilparkering måste tillgodoses.
- Mellan bostäderna och förskolor/skolor är det angeläget att man anordnar säkra gångvägar som är skyddad mot trafik.

Kollektivtrafik

- Kollektivtrafiken till Östberga är idag inte tillräcklig, vilket innebär att området upplevs som svårtillgängligt. Det behövs fler turer och andra linjer som stämmer överens med Östbergabornas behov av transporter.
- Spårbunden trafik till Östberga är en möjlig framtida lösning som inte får förhindras av nybyggnationen.

Buller

- Biltrafiken kommer att öka markant, vilket ger negativa konsekvenser som buller, luftföroreningar och osäkra miljöer för gångtrafikanter och cyklister.
- En hälsosam och trygg miljö måste prioriteras.

Samrådet

- Programförslaget hade blivit tydligare om nybyggnationen tydligare hade utmärkts på de kartor som fanns med.
- De bilder (tex. på huskroppar) som ingick i materialet kunde bifogas med text om vilket område man avsåg.

Hyresgästföreningen i Östberga tillsammans med ***Nätverket Årstafältet!***

skriver i ett gemensamt yttrande att det är anmärkningsvärt att trots gällande detaljplan för Årstafältet har landskapsparken inte färdigställts och ny bebyggelse föreslås på halva Årstafältet. De skriver att de framfört en skrivelse till Länsstyrelsen för att pröva beslutet att planera för bebyggelse på Årstafältet under genomförandetiden av gällande detaljplan, vilket de anser strider mot PBL. Länsstyrelsen har meddelat att skrivelsen avskrivits.

De framhåller att det öppna fältet är av betydelse för allmänhetens rekreation och sportaktiviteter i en alltmer tätbebyggd stad. Det är angeläget för Söderorts utveckling i framtiden att bevara Årstafältet som landskapspark enligt intentionerna i den gällande detaljplanen

Idrottsförvaltningen anser att de idrotter som i dag bedriver sin verksamhet på Årstafältet måste kompenseras fullt ut när de försvinner från fältet och att detta måste klargöras tidigt i processen, inte minst var kompensationen kommer att förläggas.

Idrottsytor

- Om inga fullgoda ersättningsytor och servicefunktioner kan ordnas, till exempel på Gubbängens sportfält, ska anläggningen för rugby ligga kvar på Årstafältet.
- De geografiska lägena för den föreslagna idrottshallen och konstgräsplanen är inte optimala vad gäller tillgänglighet och byggande. Att inrymma en fullstor konstgräsfotbollsplan på föreslaget område i slänt/backe mot Östberga kan bli komplicerat och kostsamt.

- Bättre att nya idrottsanläggningar anläggs på den norra sidan av fältet då Östberga redan har tillgång till konstgräsplan (Lisebergs BP) och en skolidrottshall. I Årsta finns ingen konstgräsfotbollsplan. Dessutom ingår det i förvaltningens långsiktiga plan för byggande av fler fullstora idrottshallar att en sådan placeras invid Sjöängsskolan i Liseberg/Östberga.
- Mycket angeläget att nya idrottsanläggningar tillkommer i eller intill nya stadsdelar. Staden kommer att växa med fler invånare och det ställer krav på goda möjligheter till fysisk aktivitet. I stadens översiktsplan anges att det är angeläget att "säkerställa ett rikt utbud av idrottsytor och idrottsanläggningar över hela staden".

Idrottsnämnden åberopar idrottsförvaltningens tjänsteutlåtande, samt gör ett särskilt uttalande enligt följande:

De ser mycket positivt på programförslaget och anser att det är glädjande att staden nu planerar in ytor för idrottsutövande i den nya stadsdelen. De framhåller att den idrottsanläggning för rugby som idag finns på fältet spelar en central roll för den nationella rugbybyn och inte minst för Stockholmsrugbybyn. Därför är det viktigt att innan nuvarande idrottsanläggning rivs hitta fullgoda ersättningsytor för en rugbyanläggning. De är positiva till idrottsförvaltningens förslag av lokalisering på Gubbängsfältet.

Kulturförvaltningen (stadsmuseet) tycker det är positivt att förslaget har bearbetats för att minimera konsekvenserna för de kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöerna och fornlämningarna på och kring fältet. Förvaltningen ställer sig i huvudsak positiv till förslaget men anser att den fortsatta planeringen ska ta stor hänsyn till bland annat kvarliggande fornlämningar och det känsliga samspelet mellan grönområden och bebyggelse.

Kulturmiljö

- Ny bebyggelse i anslutning till Valla gårde bör anpassas i skala så att den inte dominerar eller förtar områdets karaktär och unika planstruktur.
- Den nya stadsdel som planeras som en tät kvartersstad bryter tydligt mot ytterstadens öppna stadsplanestruktur vilket innebär en påtaglig förändring gentemot de omgivande stadsdelarnas karaktär.
- Positivt att stora delar av Göta landsväg fortsättningsvis kommer att gå orörd över fältet.
- För litet skyddsavstånd längs "Göta landsväg esplanad". I gällande detaljplan är skyddsavståndet 50 m. De starka upplevelsevärden som Göta landsväg erbjuder idag, riskerar att försvinna om ny bebyggelse tillåts i dess omedelbara närhet.
- Viktigt att den vegetation som kommer att omge Göta landsväg stämmer väl överens med landsvägskaraktären.
- Befintliga fornlämningar måste undersökas arkeologiskt i samband med exploatering. Den föreslagna bebyggelsen kommer att beröra ett par av de fornlämningar som ligger i områdets sydvästra del, Ersta gamla bytomt (RAÄ 197 i Brännkyrka) samt två gravfält som undersökts på 1960-talet (RAÄ 24 och 28 i Brännkyrka).
- Kvarvarande fornlämningar bör lyftas fram med vårdinsatser och skyltning för att öka förståelsen för områdets förhistoria och minska risken för slitage och förstörelse.
- Den nya bebyggelsen kommer att ta stora delar av parken i anspråk och parkens yta minskas med 20 ha. Detta kommer att påverka grönsstrukturen i de stadsdelar som omger Årstafältet.

- För att kunna läsa av och uppfatta det äldre kulturlandskapet i dalgången som omger Valla å är fältets öppenhet viktig. Kulturförvaltningen ställer sig därför tveksam till att tillföra landskapselement och vegetation som är främmande för fältets karaktär.
- Den nya bebyggelsen i kombination med den föreslagna vegetationen försvårar upplevelsen av kulturlandskapet och dalgången, som är en del av Stockholmsområdets storskaliga sprickdalslandskap.
- Valla ås sträckning över Årstafältet borde tydliggöras, för att bättre illustrera dess betydelse som traktens livsnerv.
- Den föreslagna parkbryggan längs Valla å kan kännas som ett främmande element i kulturlandskapet.

Kulturnämnden tillstyrker i huvudsak program för detaljplan och föreslår därutöver att förvaltningens synpunkter beaktas.

Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen (miljöförvaltningen) är positiv till programförslaget och stödjer stadsbyggnadskontorets inriktning att utvecklingen på Årstafältet är tydligt framtidsytande i frågor om miljö,- hälsa- och klimat. Det som sker på Årstafältet bör även bli tongivande för den bebyggelseförtätning i området mellan Liljeholmen och Gullmarsplan, som stadens nya översiktsplan omfattar. Förvaltningen stödjer programförslagets hållning att de av staden utpekade miljöstadsdelarna Norra Djurgårdsstaden och Lövholmen, vilka leder och driver utvecklingen framåt, ska vara vägledande för Årstafältet.

Verksamhetsområden

- Positivt att ICA:s och Martin Olssons verksamheter på sikt kan utvecklas till en integrerad del av stadsdelen. Området skulle kunna inrymma blandade verksamheter såsom handel, lättare hantverk, service, kontorshotell och samtidigt fungera som en övergångszon mellan Årstafältets bostäder och de tyngre verksamheterna i partihandelsområdet och Västberga terminalområde.
- En omlokalisering av ICA:s lager från Årsta till Västerås kan ha betydelse för mängden transportarbete som behöver utföras. Det ökade transportarbetet med tillhörande effekter på utsläpp, buller och framkomlighet bör därför analyseras.

Gång- cykeltrafik

- Förvaltningen delar stadsbyggnadskontorets uppfattning att kollektivtrafik samt gång- och cykelvägar tydligt ska gynnas. Detta svarar mot mål i stadens miljöprogram.
- Programförslagets föreslagna trafikstruktur är en bra utgångspunkt men bör vidareutvecklas.

Kollektivtrafik

- Kollektivtrafik samt gång och cykel bör ges exklusiva körfält med företräde gentemot annan trafik vid t ex korsningar.
- För att tydligt gynna kollektivtrafiken behöver åtgärder även vidtas utanför programområdet, t ex busskörfält på exempelvis Johanneshovsvägen mot Gullmarsplan och på Sockenvägen mot Sockenplan.
- Separata busskörfält kan vid behov och önskemål i framtiden omvandlas för spårtrafik.

Trafik

- För att undvika smittrafik genom Årstafältet, bör genomfartstrafik begränsas förutom för kollektivtrafik samt gång och cykel.
- Ett logistikcenter för byggskedet av Årstafältet bör prövas, vilket innebär en effektiv hantering av transporter till och från byggarbetsplatser.

- En fördel med Årstafältet är dess närhet till järnvägstransporter, vilket förvaltningen anser bör vidareutvecklas i den fortsatta planeringen.

Naturmiljö

- En viktig funktion för Årstafältets park är att kunna hysa biologisk mångfald, då detta utgör en framtida värdefull upplevelsedimension för människor. Med en mindre disponibel grön yta och fler funktioner som skall inrymmas på fältet, krävs en tydlig utformning och skötsel av området för att bibehålla och även utveckla de biologiska funktionerna.
- Trädvegetation bör, i större utsträckning koncentreras mot parkens sydöstra del och bestå av huvudsakligen ekvegetation med brynzoner mot öppen terräng.
- Markytor öster om Huddingevägen bör även omfattas av sådan ny trädvegetation, vilket innebär en komplettering och förstärkning av ett befintligt eksamband för ett större område. Ekar utgör en särart ur biologisk synpunkt då de kan hysa en stor mängd djur och växtarter. Eken är också en lämpad trädsort för ett framtida varmare klimat.
- Parkytans öppna delar ska ges en varierad utformning och inte domineras av intensivt skötta gräsytor. Detta stödjer fågelarter som idag lever och gästar Årstafältet men som berörs av programförslagets begränsade parkyta t ex sånglärka och tornfalk.
- En varierad utformning och en medveten skötsel av fältet kan ske på flera sätt, exempelvis genom ett mindre stadsjordbruk eller en 4-H gård.
- Om det blir aktuellt med att starta och bedriva stadsjordbruk eller liknande ska allergiriskerna beaktas.
- Tillgången till vatten på Årstafältet genom Valla Å och tillhörande damm skapar goda förutsättningar för biologisk mångfald. Synligt vatten är en ovanlig företeelse i stadsmiljön och bör uppmärksammas och vidareutvecklas.
- Att utveckla fuktskog som vegetationstyp i programförslagets område från dammen via parktorget och entréplatsen mot Årstaskogen ger en möjlighet för groddjur att etablera sig på fältet.

Bebyggelse

- Bebyggelse längs aktivitetsbryggan bör anpassas för lek- och idrottsaktiviteter med olika publika och offentliga verksamheter som anknyter till aktivitetsbryggan, såsom caféer, föreningslokaler, service och inomhusgym.

Idrottsytor

- Fotbollsplanen bör placeras vid aktivitetsbryggan då det aktuella området vid Östbergavägen innehåller höga biologiska värden.
- Att flytta verksamheter, som rugby, kan innebära konsekvenser på andra platser vilka bör beskrivas i programmet.
- Om ett utomhusbad önskas till Årstafältet bör detta lämpligen lokaliseras till området vid aktivitetsbryggan som ett bassängbad.

Vatten

- Genomförd dagvattenutredning, med systemlösningar som skapar många olika värden och samtidigt löser flera problem, är en god utgångspunkt för det fortsatta arbetet.
- Det finns ett antal vattenaspekter som bör ingå i den fortsatta planeringen; hur Årstafältets dagvatten kommer påverka Årstaviken, som är en sk ytvattenförekomst enligt gällande vattendirektiv. Genomförd utredning redovisar inte denna aspekt. I praktiken innebär detta att Årstafältets bidrag vad avser dagvattenkvalitet bör studeras och anpassas för att inte innebära en försämring av vattenkvaliteten för Årstaviken.

- Viktigt att tydliggöra att Valla å och nuvarande damm utgör en reningsanläggning för dagvatten, vilket innebär vissa begränsningar för vattnets användning i den nya stadsdelen.
- Att anlägga bad i den nya dammanläggningen, är inte lämpligt.
- Befintlig dammanläggning innehar tillstånd för vattenverksamhet enligt miljöbalken. Vid förändringar av dammens storlek eller funktion kan frågan bli aktuell om eventuellt nytt tillstånd behövs.

Buller

- Förvaltningen saknar en bullerutredning som omfattar hela programförslaget. Genomförd bullerstudie är alltför övergripande och saknar flertalet underlag som buller från tillkommande vägar.
- En principiell bedömning av förslagets stadsbyggnadsstruktur med dess speciella husformer, gårdar, och kvarter borde redovisas i förslaget.
- Ytterligare studier behövs av buller från ökad trafik i omkringsliggande bebyggelseområden samt från spårtrafik, inklusive Citybanas kommande spårvägsbro mellan Älvsjö och Årstaberg.
- Delar av parken kan inte uppnå en god ljudnivåkvalitet, som enligt förvaltningen är 50 dBA i ekvivalentnivå. En parkzon om cirka 100 meter norr om Östbergavägen, vilket förvaltningen anser är en avsevärd del av parken, kommer inte att vara lämplig för parkvistelse.
- En lösning som kan prövas för en acceptabel ljudnivå på Årstafältets parkytor mot Östbergavägen, är att dämpa mängden fordonstrafik genom åtgärder mot genomfartstrafik. Detta överensstämmer med gällande detaljplan vilken anger att Östbergavägen används för lokaltrafik och att genomfartstrafik hänvisas till Södra Länken.
- Att pröva enbart busstrafik på Östbergavägen mellan Tussmötevägen och Östbergabackarna ger, förutom lägre bullernivåer till parken, även minskad barriäreffekt mellan Östberga och fältet.

Luftkvalitet

- Viktigt att luftkvaliteten studeras vid de platser där miljö kvalitetsnormer (MKN) för luft kan befaras överskridas.
- Vegetationens påverkan på partikelhalter i städer är osäker. Endast mindre förbättringar har kunnat konstaterats i samband med omfattande trädplantering.

Miljöbedömning

- Enligt förvaltningen finns inga krav på att någon miljöbedömning ska genomföras för ett program. Om miljöbedömning behövs för kommande detaljplaner avgörs individuellt vid behovsbedömningen av respektive detaljplan.
- Den miljökonsekvensredovisning som gjorts för programmet är ambitiös och omfattande. Men konsekvenserna av programförslaget bör även jämföras med ett relevant skollalternativ, vilket i detta fallet bör utgöras av befintlig detaljplan, som inte är helt genomförd.
- De bör göras en sammantagen bedömning av föreslagna transporters miljökonsekvenser och inte bara för respektive transportslag.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar enligt miljöförvaltningens förslag: Miljö- och hälsoskyddsnämnden tillstyrker remissen med hänvisning till förvaltningens yttrande.

Regionplanekontoret anser att Årstafältet har en totalt sett väl avvägd exploateringsnivå. Programförslaget ligger i linje med inriktningen i RUFS 2010, att bebygga mellanrum som upplevs som avskiljande barriärer, för att knyta ihop stadsområden. Med den föreslagna omfattningen på bebyggelsen

finns även förutsättningar för att skapa blandstad med olika funktioner integrerade längs med de sammanbindande stråken. Detta bör kunna öka attraktiviteten även i angränsande områden, även detta i linje med RUFS 2010. Tillgången på parker av hög kvalitet kan enligt RUFS 2010 behöva förbättras när bebyggelsen förtätas. När parken minskar i yta bör kvalitet och skötselkrav i stället öka, eftersom parken kommer att användas av fler. Förslaget tillgodoser högt ställda krav på parktillgång.

Regionplanenämnden beslöt i enlighet med kontorets förslag att avge yttrande över samråd om program för Årstafältet

Exploateringsnivå

- Den föreslagna exploateringsnivån totalt sett är väl avvägd.
- Vid den fortsatta planeringen bör framförallt områden som ligger nära Tvärbanan utnyttjas väl, medan tätheten kan vara något lägre i de sydvästra delarna av bebyggelsen.

Kollektivtrafik

- Nämnden förutsätter att fortsatt planering av kollektivtrafiken sker i samråd med SL.

RUFS 2010

- Intentionerna i programförslaget är väl i linje med RUFS 2010.
- Det ligger i linje med RUFS 2010 att med stadsbebyggelse knyta ihop Valla gårde med Östberga, vilket kan öka attraktiviteten även i dessa områden.

Parken

- Krav på kvalitet och skötsel av parkytorna behöver höjas när bebyggelsen förtätas, eftersom parken kommer att användas av fler.

Skönhetsrådet anser att Årstafältet i dagsläget inte har funnit sin form och området ger fortfarande intryck av att vara skräpigt och outnyttjat. Rådet gläds därför åt det nya programmet som kommer att tillföra Årsta inte bara fler bostäder, utan också kvaliteter i form av möjligheter till aktiviteter och en park som går att både nyttja och njuta av.

Processen

- Skönhetsrådet uppskattar det arbete som Stadsbyggnadskontoret lagt ner i planprocessen i dialogen med de kringboende. Att även barnen fått komma till tals, innebär att Stadsbyggnadskontoret fått inspiration till planarbetet men också att de boende får möjlighet att vara delaktiga i den stora förändring som området står inför.

Miljöfrågor

- Bra miljötänkande och miljökonsekvensbeskrivningen är även den värd att uppmärksamma.

Kulturmiljö

- Det saknas ett kulturhistoriskt underlag till Göta landsväg.

Bebyggelse

- Viktigt att arbeta vidare med variationen inom de två bebyggelseområdena och hur man bäst vidareutvecklar programförslaget för att få en så levande stadsmiljö som möjligt.
- Hänvisar till de idéer som arkitektur- och stadsplaneringskritikern Jane Jacobs framförde redan på 1960-talet, hur man skapar bra städer för människor.
- Viktigt med mindre kvartersformer, bra fördelning mellan bostäder och att man planlägger så att inte alla fastigheter inom ett begränsat område blir bebyggda samtidigt. En förskjutning på bara ett par år skulle kunna

innebära mycket för den framtida stadsbilden genom en mer varierad och intressant arkitektur.

- Viktigt att exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret samverkar till att få in så många fastighetsägare och arkitekter som möjligt för att få en stor variation på stadsbebyggelsens innehåll såväl som bostadstyper, upplåtelseformer o.s.v.
- Hushöjderna bör diskuteras. Finns det något egenvärde i att vissa byggnader blir högre än andra och hur omväxlande ska hushöjderna tillåtas vara? Den stora utmaningen blir sedan att hitta en bra variation i bebyggelsen och då inte bara i fråga om byggnadshöjder utan i material, färger, uttryck m.m.

Gator, gårdar och torg

- Positiva till bebyggelsens placering med parktorget som en gemensam yta.
- Nog så viktigt som grundackord och stadsbyggnadselement är gatu- och gårdsmiljöernas gestaltning som således även fortsättningsvis måste ges ett stort utrymme i planeringsarbetet.

SL anser att för att få en attraktiv busstrafik igenom området är det viktigt att de stråk som planeras ges en central sträckning för att få korta gångavstånd. Kommersiell och offentlig service bör lokaliseras till stråken för en god tillgänglighet, gärna i anslutning till hållplatser för kollektivtrafiken. Kopplingen från området med buss till Årsta centrum behöver eventuellt förstärkas beroende av vilken service, både offentlig och kommersiell, som kommer att finnas i området. Det är viktigt att utifrån gjorda trafikanalyser dra slutsatser om vilka åtgärder som kan behöva vidtas i det omkringliggande gatunätet för att säkerställa en god framkomlighet. Åtgärderna kan vara busskörfält för vissa sträckor t ex in i korsningar eller cirkulationsplatser, signalprioritering, separata svängande körfält i korsningar, svängande körfält separerade från cirkulationsplatser mm.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen anser att programmet knyter an till översiktsplanens strategi för en hållbar tillväxt som bland annat innebär att stadens delar ska kopplas samman på ett bättre sätt. Förvaltningen delar uppfattningen att det är viktigt att bygga så att gränserna mellan stadsdelarna minskar och förutsättningarna för rörlighet mellan olika stadsdelar och stadsdelsområden ökar. Det är också viktigt att utbyggnaden på Årstafältet i det fortsatta planarbetet blir en del av utvecklingen av Söderort och arbetet med Söderortsvisionen. Programförslaget för Årstafältet är en god grund för det fortsatta planarbetet. Det är dock av yttersta vikt att ta tillvara de olika perspektiv och kunskaper som finns i staden för att skapa ett nytt bostadsområde som tillför framför allt Söderort ett mervärde som en stadsdel som länkar samman flera stadsdelar och ökar attraktiviteten för hela Söderort.

Gemensam vision

- I programförslaget framstår utvecklingen av Årstafältet i huvudsak som en planeringsfråga som rör själva planområdet och närliggande stadsdelar.
- Södra ytterstaden behöver också ett samlat utvecklingsarbete. Detta gäller inte minst tillgång på arbeten och goda kommunikationer, både tvärförbindelser inom Söderort och till andra delar av staden.

Medborgardialog

- Satsningar kan få sin legitimitet genom att försäkra sig om boendes och olika lokala aktörers engagemang och delaktighet. Det är angeläget att ta fram ett konkret förslag på hur ett lokalt inflytande över planeringsprocessen och förslagen om uppbyggnaden och förvaltningen av Årstafältet ska vara utformat.

Social hållbarhet

- Det sociala perspektivet har ett begränsat utrymme i programförslaget och bör utvecklas i det fortsatta planarbetet.

Service

- Angeläget att planera för att tillgodose bostadsområdets behov av förskolor, skolor, bostäder med särskilt service till personer med funktionsnedsättning och äldreboenden.
- Därutöver tillkommer behov av försöks- och träningslägenheter och större och mindre lokaler för olika verksamheter.
- Staden bör ta fram en princip för hur stor andel av lägenheter och lokaler i ett område som ska avsättas för sociala ändamål i alla stora nybyggnationer.
- Det vore lämpligt att avsätta 0,5 — 1 procent av de lägenheter som byggs i staden till hemlösa Stockholmare. För Årstafältet skulle det motsvara ca 20 - 40 lägenheter.
- Förvaltningen anser att det vore rimligt att bygga 4 — 6 gruppboendestäder med 5 — 6 lägenheter i olika delar av det nya bostadsområdet. Därutöver bör det också finnas lägenheter med service för personer med funktionsnedsättningar.

Barn och ungdomar

- Positivt att förslaget till program belyser de konsekvenser för barn utbyggnaden av Årstafältet kan få. Det är angeläget att ha ett barnperspektiv även i det fortsatta planarbetet.
- Det är också bra att ungdomarnas behov av aktiviteter och mötesplatser uppmärksammas men behöver konkretiseras i den fortsatta planeringen av Årstafältet.

Tillgänglighet och trygghet

- Tillgänglighetsaspekterna borde ha fått ett större utrymme i programförslaget för att belysa hur dessa aspekter ska tillgodoses i den nya stadsdelen.
- Förvaltningen instämmer i att det är av stor vikt att beakta trygghetsfrågor vid stadsplanering. Den trygghetsanalys som gjorts i programarbetet för Årstafältet bör vara till god hjälp i det fortsatta planarbetet.

Stadsbyggnadsnämndens handikappråd, exploateringsnämndens

handikappråd framhåller att följande synpunkter ska beaktas i den fortsatta programplan- och byggprocessen:

Integration

- Viktigt att ha verksamhet som stimulerar kontakter över generationsgränser och mellan olika etniska grupper.

Tillgänglighet

- Familjer med funktionsnedsatta medlemmar har betydande svårigheter att hitta tillräckligt stora lägenheter, som fungerar väl. Därför bör ett antal större lägenheter i ett plan byggas i detta område.
- Handikappplatser ska placeras intill hissar i garagen. Om möjligt bör garagen ha en höjd på 2.8 m så att också högre stationsvagnar som används av vissa rullstolsburna personer kan parkera där.
- Utrymningssäkerheten i garaget måste beaktas; om inte ett fullgott sprinklersystem anordnas bör garaget förses med en brandsäker sluss med hiss som går att använda vid brand.
- Odlingslotter ska finnas även för personer med funktionsnedsättning.
- Parkvägar ska vara hårdgjorda så att rullatorer och rullstolar lätt kan ta sig fram.
- "Parkbryggan" måste göras tillgänglig med ramper och vilplan.

- En referensgrupp bör bildas med berörda handikappråd som knyts till ledningen för utbyggnaden av Årstafältet.

Stockholms Naturskyddsförening och **Naturskyddsföreningen i Söderort** ställer sig negativa till programförslaget.

Alternativ placering av bebyggelse

- Integrera bostadsbebyggelse i företagsbyggnaderna intill fältet
- Förtäta genom överdäckningar och genom att integrera bostadsbebyggelse i företagsbyggnaderna intill fältet.

Parken

- Spara större delen av fältet som natur/rekreatjonsområde.

Kulturmiljö

- Bevara Göta landsväg i hela sin längd.

Miljöfrågor

- En utförlig MKB för Årstafältet i sin helhet måste göras innan beslut tas. Att genomföra den ena detaljplanen efter den andra utan miljökonsekvensbeskrivning skulle vara att bortse från programmets helhetsverkan.

Gröna passager

- Tillräckligt breda korridorer måste utformas så att de tillåter fåglar, flygande insekter och växter som sprids med vinden att etablera sig inom korridorerna och därifrån kunna fortsätta in mot Årstaskogen.
- För att underlätta spridning för djur bör en ekodukt byggas över Huddingevägen vid Hemskogens västra ände.

Trafik

- Trafikfrågorna är inte tillräckligt belysta i förslaget. Planeringen bör styra bort från biltrafik till kollektivtrafik och gång/cykel.
- P-talet 0,7 parkeringsplatser per lägenhet är för högt satt.

Stockholm business region anser att det är positivt att förtäta söderort med bostäder och företag. I Söderortsvisionen finns en målbild med 60 000 nya arbetsplatser i Söderort vilket detta förslag till detaljplan bidrar till. Den nya bebyggelsen kan ge positiva effekter på kringliggande områden som Östberga och Årsta och öka underlaget för närservice som butiker, restauranger och caféer samt skapa fler arbetsplatser.

Verksamheter

- Inte bra att blanda transportintensiva företag och bostäder. Vid Åbyvägen och Huddingevägen gränsar bostäderna direkt till företagsområdena Årsta Partihallar och Årsta Park. Det finns uppenbara risker att det uppstår störningar mellan företag och de boende, särskilt med tanke på den transportintensiva verksamheten i Årsta Partihallar- Stockholms grönsaks- och fruktförråd.
- För att i största möjliga mån undvika störningar mellan bostäder och verksamhetslokaler föreslås kontorslokaler (med affärslokaler i bottenplan) mellan företagsområdet och de nya bostäderna.
- Det känns inte korrekt att detaljplanen uttrycker möjliga förhoppningar att företagen ICAs lager och Martin Ohlsson ska avveckla sina verksamheter och byta inriktning. Det bästa måste tvärtom vara att näringslivet växer och utvecklas.

Stockholm parkering välkomnar bebyggelsen då bostäder tillförs i ett attraktivt läge med närhet till innerstaden. De rekommenderar att garagen under husen utformas så att de upplevs som ljusa och trygga.

Storstockholms brandförsvär framhåller betydelsen av att räddningstjänsten får tillgänglighet till respektive kvarter under byggtid.

TeliaSonera Skanova Access AB önskar att så långt som möjligt behålla de befintliga teleanläggningarna i nuvarande läge för att undvika sådana olägenheter och kostnader som uppkommer vid flytt. Särskild hänsyn bör tas för de stråk som markerats med blått i bifogad karta. Tvingas Skanova att vidta undanflyttningsåtgärder förutsätter Skanova att den part som initierar åtgärden även bekostar den. De tekniska och ekonomiska konsekvenserna som planen medför för det befintliga telenätet bör framgå av genomförandebeskrivningen.

TeliaSonera Sverige Net Fastigheter AB påpekar att om Grosshandlarvägens sträckning justeras, så finns en telestationsbyggnad som är placerad inom fastigheten Stockholm Postgården 7. Då det är mycket kostsamt att flytta en telestationsbyggnad förutsätter de att byggnaden kan stå kvar på nuvarande plats och att hänsyn tas till anläggningen i kommande detaljplanearbete. Det är lämpligt att området där telestationsbyggnaden står ges användningssätt Tekniska anläggningar (E) i kommande detaljplan.

Trafik- och renhållningsnämnden godkänner i huvudsak kontorets förslag och anför därutöver följande:

De ser positivt på utvecklingen av Årstafältet till en ny stadsdel och en kvalitativ stadspark. Sambandet mellan den nya stadsdelen och planerna för Söderstaden förlänger innerstadens kvalitéer av närhet och liv. Det är viktigt med en fördjupad trafikanalys som innefattar en helhetssyn av trafikutvecklingen i området då samtliga exploateringar i Söderstaden påverkar hela trafiksystemet. Trafiksäkerheten är en central fråga i och med en nyexploatering och kontoret tar upp frågan på ett bra sätt. Nämnden vill instämma i att det är viktigt att göra rätt från början och anser därför att t.ex. skolor bör placeras så att barn och ungdomar inte utsätts för osäkra trafikmiljöer i onödan. Då utvecklingen inom avfallshanteringsområdet går mot maskinell hämtning anser nämnden att det är positivt att det byggs in sopsugsanläggningar i den nya infrastrukturen. Nämnden anser att denna infrastruktur även kan användas i det kommunala renhållningsarbetet och kopplas samman med papperskorgar längs frekventa gångstråk och i parkmiljön. Därutöver anser nämnden att det är angeläget att det finns en modern och funktionell återvinningscentral i området även efter 2014.

Trafikkontoret anser att programförslaget skapar en god förutsättning för att koppla samman den nya stadsdelen med intilliggande områden. Trafikkontoret bedömer att planerad utbyggnad av Årstafältet kommer att ha en omfattande påverkan på gatutrafiksystemet. Kontoret efterfrågar en helhetssyn gällande Årstafältet och framtida exploateringar, så som Gullmarsplan, Slakthusområdet, Globen, Arenan och Årstråket, då de påverkar hela trafiksystemet. I exploateringsprojektet Årstråket omgestaltas Johanneshovsvägen från dagens fyra körfält till två körfält, något som kontoret inte anser är möjligt ur framkomlighetssynpunkt.

Trafiken

- Det behövs en fördjupad trafikanalys som innefattar även de framtida exploateringarna, Gullmarsplan, Slakthusområdet, Arenan och Globen för att studera vilka effekter de sammantaget får på det primära vägnätet.

- Ur framkomlighetssynpunkt är inte två körfält möjligt längs Årstastråket, särskilt som sträckan även föreslås få busshållplatser med rak kantstenslinje.
- Behovet av parkering samt p-tal bör utredas vidare

Gång- och cykelvägar

- Stadsdelen ska gynna cykeltrafik, vilket kontoret anser är positivt. Utmaningen är nu att omsätta detta i praktiken och göra cykelstråken sammanhängande, gena, säkra och rymliga.
- Gångstråk, gaturummens disposition och bredd, kollektiva färdmedel, parkeringsbehov, placering av skola, avfall och drift och underhåll ska studeras vidare i planarbetet.
- Lättorienterade, gena och trygga gångstråk är en förutsättning för en stadsdel där det är naturligt att promenera, ta cykeln eller resa kollektivt. Viktiga målpunkter är bland annat Årstaberg och tvärbanan.
- För att åstadkomma en stadsdel med stark cykeltrafik krävs ett genomtänkt, sammanhängande, gent, säkert och rymligt cykelvägnät.
- Vill man att även yngre och äldre ska kunna cykla skall systemet på huvudgatanätet vara separerat från biltrafik. Valet mellan cykelfält alternativt dubbelriktad/enkelriktad cykelbana är något som bör studeras vidare i planarbetet.
- De idrottshallar, kulturhus och bibliotek som planeras i området behöver rymliga och attraktiva cykelparkeringar.
- Det bör planeras för besöksparkeringar för cyklar vid bostadsentréerna. Det är viktigt att dessa parkeringar utformas på ett säkert och tryggt sätt och att de måste finnas i tillräcklig omfattning. Cykelparkeringsnormer och utformningar finns framtagna i kontorets handbok "Cykelparkering i staden".
- Översiktskartan för befintliga cykelstråk och klassificering av gc-passager tycks inte riktigt stämma överens med den beskrivande texten vad gäller de regionala cykelstråken. Vidare saknas resonemang kring framkomlighet och genhet på de nya cykelstråken, två mycket viktiga aspekter för att öka cyklingen.

Kollektivtrafik

- Viktigt att förbättra kollektivtrafiken från området och då speciellt från Östberga och Årstafältets västra delar. En ökad andel kollektivtrafikresenärer minskar belastningen på trafikinätet och en förbättrad kollektivtrafik i området ökar även attraktiviteten för boende

Gator och torg

- Utvecklingen och gestaltningen av landskapsparken och utformningen av de offentliga rummen som gator, stråk, torg och platser i samarbete mellan berörda förvaltningar är betydelsefullt för projektets framgång.
- Trädplantering längs huvudgator och lokalgator bör ske med noggrant övervägande. Bearbetning av gatornas breddmått och disposition så att de blir vackra, stadsmässiga, funktionella och välfungerande i den nya bebyggelsen är viktiga aspekter.
- Parktorget måste ges en skala, utformning, innehåll och vegetationsbehandling som gör det attraktivt att vistas på. Som det redovisas i programmet finns det viss risk för att det kan bli allt för stort och obefolkat, att det blir ett av dessa kalla och blåsiga förortstorg som inte är förenliga med stadsmässighet och folkliv.

Bebyggelsemiljö

- Oerhört viktigt att den planerade bebyggelsen verkligen blir stadsmässig med höga arkitektoniska ambitioner. Det ställer stora krav på den

kommande planeringen och genomförandet och att ambitionerna upprätthålls längs hela processen.

- I planeringen av bebyggelsen ska en anpassning ske till befintlig terräng och naturförutsättningar.

Parken

- Viktigt att man inte fyller fältet med verksamheter så att känslan av "storslagen" landskapspark försvinner. Balansen mellan öppenhet och rumslighet måste studeras vidare.
- I programmet nämns att den nya stadsdelen blir en knutpunkt i söderort. Detta måste även gälla landskapsparken.
- Gångvägarnas placering och utformning måste studeras vidare liksom cykelförbindelserna. Man bör vara försiktig med att investera i ett nät av gångvägar inne i skogklädd mark som programmet föreskriver.
- Den övergripande strukturen på fältet och placering och utformning av fältets öppna delar är viktiga att studera vidare eftersom många intressen skall samsas på ytor.
- I den sydöstra halvan av fältet kan förslaget upplevas som splittrat med en rad funktioner och aktiviteter utlagda med svaga inbördes sammanhang och tveksam praktisk hänsyn t ex till behov av logistik.
- Vegetationen kan upplevas slumpvis utströdd i grupper utan förankring i topografi eller i en greppbar struktur. Visionen behöver bearbetas och bärande gestaltningsidéer forma naturliga sammanhang mellan vegetation och de funktioner som staden väljer att utveckla vidare.
- En stadsbondgård på fältet som föreslås i programmet är tveksam om det går att realisera från praktisk och ekonomisk synpunkt vad gäller investering och drift. Däremot en mindre verksamhet, typ 4H-gård med smådjur och café skulle kunna fungera väl.
- Evenemang, festivaler, konserter, idrottsevenemang, kolonilotter, 4H-verksamheter, caféer mm är alla verksamheter som kräver logistik i olika form av körvägar, parkeringsplatser, el, vatten och sophantering. Sådant som har permanent karaktär kräver omsorgsfulla överväganden kring placering och lämplighet för att inte krocka med fältets parkfunktioner.
- Viktigt att parkbryggan får en varierad bredd, uttryck och nyanseras i mötet mellan fält och bebyggelse.
- Ett positivt inslag i förslaget är gångbron över Huddingevägen.
- Parkbryggans koppling mot Valla å är intressant men ställer också krav på flödena i ån för att det inte skall bli stillastående och illaluktande vatten under torrperioder.
- Det är en fördel att slänterna i Valla å görs flackare, mer tillgängliga och nyanserade med varierande släntrön och vegetation. Att vatten som tema på fältet finns med i förslaget är positivt.

Gröna stråk

- Ett kraftfullare grepp med smala parkstråk som utgår från fältet över aktivitets- och parkbryggor in i bebyggelsen på några ställen med hög exploateringsgrad skulle skapa välgörande förankring mellan bebyggelse och fält.
- Aktivitetsbryggan utgör en väldigt skarp och distinkt gräns mellan bebyggelse och park. Fältet skulle med fördel kunna nå in i bebyggelsen med gröna "fingrar" i form av fåtal smala parkstråk i siktlinjer som skapar kontakt med fältet inne i bebyggelsen.
- Gröna stråk ger möjlighet att bygga mer stadsmässigt men ändå skapa en mycket god parkkontakt. Avståndet från Östberga och gamla Årsta ut till fältet skulle kunna bli kortare.

- Det är kontrasten mellan hög exploatering med spännande arkitektur och slanka parkstråk som skapar en intressant stadsupplevelse.
- Mot parkbryggan skulle bebyggelsen må bra av att gröna parkstråk flikades in från Årstafältet på något ställe i den täta bebyggelsen.

Kulturmiljö

- Längs Göta Landsväg esplanad minskar den arkeologiska skyddszonen. Det skulle vara önskvärt att detta historiska lager omhändertogs med mer respekt i förslaget.
- Exploateringen söder om landsvägen mot Valla å, kan upplevas som onödigt okänslig i helhetsbedömningen av projektet. Landsvägen skulle kunna ligga fritt mot parken på en sida och fältet med många blommande kulturväxter och den gamla pilallén bevaras.
- Kolonilotterna bör inte ligga så utspridda över fältet i fyra områden och så centralt placerade som de är redovisade i förslaget beroende på den biltrafik i form av transporter de medför.
- I anslutning till lotterna behövs också ytor som uppfattas som skräpiga i form av kollektiva komposter, trädgårdsavfall och mindre depåer för olika behov. Erfarenhetsmässigt vet man att t ex på Järvafältet utgör biltrafiken knuten till kolonilotterna ett stort problem för gående och cyklister.
- Antalet kolonilotter är för högt i förslaget. Lanspråktagandet av marken kan skapa intressekonflikt med många nya parkbesökare. I förslaget är antalet lotter betydligt fler än de som finns i dag.
- På fältet föreslås träd- och buskdungar som formar en arkipelag som styckar upp fältet i många små ytor. Detta sätt att bygga vegetation kan upplevas som främmande.
- Att arbeta med vegetation är viktigt för att skapa lä och rumslighet men bör ske i stråk och band av läplanteringar som bryter vinden och formar rum med vackra proportioner. Vindbrytande planteringar kan byggas som bryn med inslag av blommande buskar och träd.
- Dungar utgör ett sparsmakat komplement. Det är betydelsefullt att vegetationen anläggs på rätt sätt med tanke på framtida skötselkostnader.
- Den bullervall mot Huddingevägen som föreslås kan enbart realiseras i vissa delar och med begränsad höjd p.g.a. mycket dåliga geotekniska förhållanden, framförallt ett avsnitt i höjd med Valla å. För att skapa bullerskydd krävs att man arbetar med skärmlösningar i vissa delar av sträckan.
- Det är oerhört viktigt att tillräckliga resurser satsas på utveckling av parken i ett tidigt skede. Dels för att parken skall kunna utgöra en attraktiv målpunkt för befintliga boende men också utgöra draghjälp för stadsutvecklingen i bebyggelsen.
- Utarbetande av skötselprogram är en viktig del av den kommande planeringen.
- Skötseln av fältet måste vara hållbar och ekonomiskt rimlig. Stora ytor måste kunna skötas extensivt med slåtter eller bete. Det finns risk att detta kan komma i viss konflikt med programmets intentioner att göra fältet till en aktivitets- och evenemangspark.
- Satsa på den intensiva markanvändningen med aktiviteter och evenemang i nära anslutning till parktorget och aktivitetsbryggorna och lämna fältet mer att vara ett område för fria aktiviteter och naturupplevelse. Det innebär också att intressanta kontraster skapas mellan intensivt skötta parkytor och mer extensivt skötta ytor som rymmer ett rikt djur och växtliv.
- Den föreslagna fullstora fotbollsplanens placering i förslaget måste studeras noga. Den är inplacerad i en skogbevuxen norrslutning och inom ytan är nivåskillnaden ca 5m. Därtill kommer behov av p-platser, omklädningsrum

och andra servicefunktioner i nära anslutning till bollplanen som inte redovisas i förslaget. Även dessa kommer att hamna inom starkt sluttande mark.

Service

- Kontoret anser att det är viktigt att i tidigt skede undersöka placeringen av skolor och förskolor. Skolor bör ej placeras vid huvudgator av trafiksäkerhetsskäl.
- Placeringen av skolor bör även planeras så att trafiken intill minimeras och trafiksäkerheten bör även ses över i de närmsta kvarteren. I det fortsatta planarbetet bör även avlämningsplatser till skolor studeras.
- I programmet är skolan placerad så att skoleleverna måste korsa en huvudgata för att komma till Årstafältet. Idag är det stora problem, exempelvis på Sjöstadsskolan, Hammarby sjöstad, som har en liknande placering på en huvudgata invid Lumaparken. Denna problematik vill kontoret undvika i Årstafältet.

Avfall

- Trafikkontoret förordar att modern avfalls- och återvinningsteknik eftersträvas så att hållbara kretslopp samt trafiksäkra miljöer kan skapas.
- Området angränsar också till en av stadens få återvinningscentraler vilket är en utvecklingsbar kvalitet i perspektivet hållbar livsstil.
- Trafikkontoret önskar utreda att Återvinningscentralen vid Östberga ska ligga kvar. Kontoret verkar för att Östberga ÅVC ska kunna utvecklas till en modern anläggning för en fortsatt drift även efter 2014.
- Avfall ingår som en del i kretsloppet. EU:s avfallsdirektiv, som anpassas för svenska förhållanden, föreskriver att den s.k. avfallstrappan efterlevs.
- Grovavfall ska kunna sorteras och avlämnas i fastigheten eller dess närhet inom 200 m från bostadsentrén. Trafiksäker hämtning måste göras möjlig.
- Stationär sopsug kan vara ett lämpligt system. En stationär sopsugsanläggning kan utformas så att både bostäder och verksamheter kan anslutas inom hela planområdet.
- Lämplig plats för en sopsugsterminal måste avsättas tidigt i planeringen. Denna plats måste ligga åtkomlig för såväl tömningsfordon som service. Sopsugsrören kan integreras i infrastrukturen på samma sätt som t ex vatten- och avloppsledningar.
- Trafikkontoret rekommenderar att en grupp sammanställs för att planera de hållbara systemen för avfall i området.

Drift och underhåll

- Det är viktigt att i fortsatta arbeten tänka på de driftkostnader som kommer att uppstå i samband med projektet.
- Valet av material och utformning bör göras så att kostnaden för drift och underhåll hålls låg. God framkomlighet för driftfordon och utrymme för snöupplag måste även beaktas i den fortsatta planeringen.

Upplåtelse

- Det är viktigt att bibehålla större ytor av offentlig platsmark för att tillgodose medborgarnas och entreprenörernas möjlighet att nyttja fältet vid tillfälliga aktiviteter, såsom evenemang, tillfällig försäljning, event, festivaler, musikevenemang osv. Då bör man tänka på att det kommer krävas tillgång till el, vatten, transportväg och dylikt.

Tillgänglighet

- Trafikkontoret föresätter att Årstafältet planeras för full tillgänglighet för funktionshindrade.

Dagens Årstafält

- I programmet saknas en tydlig redovisning i form av plankartor eller plankarta-flygfoto där det tydligt går att utläsa vilka ytor och i vilken omfattning befintlig landskapspark med omgivningar tas i anspråk för den kommande stadsutvecklingen.
- Det är svåröverblickbart och svårbedömt att värdera hur exploateringen tar hänsyn till befintliga värden.
- I programmet nämns ingenting om dagens skötsel av Årstafältet. Trafik- och renhållningsnämnden lägger ner resurser för att sköta fältet som landskapspark med intensivt skötta gräsytor för bl a sportaktiviteter och stora extensiva ytor som slåttas.
- År 2007 utarbetade Trafikkontoret ett skötselprogram för fältet som bland annat innebär att där det tidigare var otillgängliga tistelmarker finns idag en attraktiv ängsflora. Odling av solrosor, lin och andra växter som är attraktiva för människor och fåglar sker också.